

OBEC BUDČA

Program rozvoja obce Budča

2015 - 2025

Obec Budča
Lhenická 33, 962 33
045/5398032
obec@budca.sk
www.budca.sk

Program rozvoja obce je strednodobý rozvojový dokument, ktorý je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v národnej stratégii a zohľadňuje ciele a priority ustanovené v programe rozvoja vyššieho územného celku, na území ktorého sa obec nachádza, a je vypracovaný podľa záväznej časti územnoplánovacej dokumentácie.

OBSAH

OBSAH	2
ÚVOD	3
1 ANALYTICKÁ ČASŤ	5
1.1 Geografická charakteristika obce	6
1.2 Historická charakteristika obce	8
1.3 Kultúrna charakteristika obce	13
1.4 Sociálno-ekonomická charakteristika obce	17
1.5 Charakteristika stavu vybavenosti a obsluhy územia obce	19
1.6 Trvalo udržateľný rozvoj	22
1.7 Analýza väzieb strategických dokumentov	27
1.8 SWOT analýza	28
1.9 Finančná analýza	32
2 STRATEGICKÁ ČASŤ	33
2.1 Vízia územia	34
2.2 Stratégia rozvoja územia	35
2.3 Strategické ciele v jednotlivých oblastiach rozvoja	36
3 PROGRAMOVÁ ČASŤ	37
3.1 Opatrenia a projekty	38
3.2 Projekty a ich merateľné ukazovatele	40
4 REALIZAČNÁ ČASŤ	43
4.1 Partnerstvo, inštitucionálne a organizačné zabezpečenie	44
4.2 Komunikačná stratégia	47
4.3 Systém monitorovania a hodnotenia	48
4.4 Akčný plán na roky 2015 - 2017	49
4.5 Časový harmonogram realizácie	51
5 ZÁVER	54
6 POUŽITÉ ZDROJE	59

ÚVOD

Program rozvoja obce Budča je dokument, ktorý dáva odpoveď na otázku smerovania rozvoja obce Budča v strednodobom horizonte. Pri vypracovaní Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Budča bolo použité množstvo východiskových dokumentov ako aj podkladov.

Na finančné zabezpečenie realizácie aktivít navrhnutých v Programe hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Budča sa budú používať prostriedky zo štátneho rozpočtu vrátane finančných prostriedkov z rozpočtových kapitol ministerstiev, zo štátnych účelových fondov, z rozpočtov vyšších územných celkov, z rozpočtov obcí, z prostriedkov fyzických osôb, z prostriedkov právnických osôb, z úverov a príspevkov medzinárodných organizácií, z prostriedkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv o poskytnutí grantu uzatvorených medzi Slovenskou republikou a inými štátmi, z iných prostriedkov, ak to ustanoví osobitný predpis. Doplnkovým zdrojom finančného zabezpečenia podpory regionálneho rozvoja sú finančné prostriedky z fondov Európskej únie poskytované podľa osobitných predpisov.

Vypracovaním tohto programu plní obec jeden zo základných princípov regionálnej politiky Európskej únie – princíp programovania. Podľa tohto princípu sa podpora zo zdrojov EÚ viaže na vypracovanie programových dokumentov. Zákon č. 539/2008 o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov definuje štyri dokumenty regionálneho rozvoja, pričom na úrovni obce túto úlohu plní program rozvoja obce. Pre získanie finančnej podpory zo štrukturálnych fondov EÚ na realizáciu plánovaných aktivít bude môcť obec Budča preukázať súlad predkladaného projektu s republikovou, regionálnou i miestnou stratégiou rozvoja.

Program rozvoja obce Budča na obdobie rokov 2015-2025 je priamo nadväzný na Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Budča, ktorý bol schválený na zasadnutí Obecného zastupiteľstva uznesením č. B/11 zo dňa 13.12.2012. Do prípravy Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Budča boli zaangažovaní najmä poslanci obecného zastupiteľstva a členovia odborných komisií zriadených pri obecnom zastupiteľstve. Prácu koordinoval starosta obce, Ing. František Moravec, spolu s poverenou pracovníčkou Mgr. Zuzanou Bačíkovou. Verejnosť bola informovaná o príprave programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja, bol vyhodnotený dotazník a uskutočnilo sa aj verejné prerokovanie. Program rozvoja obce Budča na obdobie rokov 2015-2025 bol prerokovaný na verejnom zasadnutí obecného zastupiteľstva dňa 04.06.2015.

Obec Budča zabezpečuje samosprávnú pôsobnosť (originálne kompetencie) a vo vybraných oblastiach, kde je to pre štát výhodnejšie, aj výkon prenesenej pôsobnosti štátnej správy. Ide o oblasť matrik, stavebného poriadku a časti kompetencií v školstve. Medzi originálne kompetencie obce patria: miestne komunikácie, verejné priestranstvá, zeleň, čistota, ochrana prírody a životného prostredia, vodné hospodárstvo, kanalizácia, komunálny odpad, územné plánovanie, miestny rozvoj, bývanie, predškolské a školské zariadenia, sociálne zariadenia, kultúra, osvedčovanie listín, niektoré priestupky, výber miestnych daní a poplatkov, participácia na regionálnych plánoch.

Program rozvoja obce Budča pozostáva z:

- a. analytickej časti, ktorá obsahuje komplexné hodnotenie a analýzu východiskovej situácie obce, odhad jej budúceho vývoja, možné riziká a ohrozenia vo väzbe na existujúce stratégie a koncepcie a využívanie vnútorného potenciálu územia, jeho limitov a rozvoja, definovanie podmienok udržateľného rozvoja obce,
- b. strategickej časti, ktorá obsahuje stratégiu rozvoja obce pri zohľadnení jej vnútorných špecifík a určí hlavné smery, priority a ciele rozvoja obce rešpektovaním princípov regionálnej politiky s cieľom dosiahnutia vyváženého udržateľného rozvoja územia,
- c. programovej časti, ktorá obsahuje najmä zoznam opatrení a aktivít na zabezpečenie realizácie programu rozvoja obce,
- d. realizačnej časti, ktorá je zameraná na popis postupov inštitucionálneho zabezpečenia formou partnerstva a organizačné zabezpečenie realizácie programu rozvoja obce, systém monitorovania a hodnotenia plnenia programu rozvoja obce s ustanovením merateľných ukazovateľov, vecný a časový harmonogram realizácie programu rozvoja obce formou akčných plánov, a
- e. finančnej časti, ktorá obsahuje finančné zabezpečenie jednotlivých opatrení a aktivít, inštitucionálnej a organizačnej stránky realizácie programu rozvoja obce.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Budča bol schválený na zasadnutí Obecného zastupiteľstva uznesením č.12/3/2015 zo dňa 04.06.2015.

Ing. František Moravec
Starosta obce Budča

1 ANALYTICKÁ ČASŤ

Podľa § 8 ods. 3, písm. a zákona č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja Program rozvoja obce pozostáva z analytickej časti, ktorá obsahuje komplexné hodnotenie a analýzu východiskovej situácie obce, odhad jej budúceho vývoja, možné riziká a ohrozenia vo väzbe na existujúce stratégie a koncepcie a využívanie vnútorného potenciálu územia, jeho limitov a rozvoja, definovanie podmienok udržateľného rozvoja obce.

1.1 GEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA OBCE

Obec Budča leží 6 kilometrov juhozápadne od okresného mesta Zvolen v Banskobystrickom kraji. Obec leží na pravom brehu rieky Hron. Rieka spolu s okolitými lúkami a brehovými porastmi – jelše a vrbí, sú cennou prírodnou lokalitou s množstvom druhov rýb, obojživelníkov, plazov, vodných vtákov, cicavcov a hmyzu (zubáč, kapor, štika, jalec, belica, ropucha obyčajná, skokan zelený, bocian biely, kačka divá, volavka popolavá).

Kremnické pohorie zo západu sa tu stretáva s Pliešovskou kotlinou v južnej časti a pohorím Javorie na východnej časti katastra. Najnižšia nadmorská výška je 275 m v údolí Hrona a najvyšší bod je 579 m n.m v Národnej prírodnej rezervácii Boky. Obec leží v údolí Hrona v nadmorskej výške 285 m. Krásnu vyhladku do širokého okolia poskytuje skalná terasa.

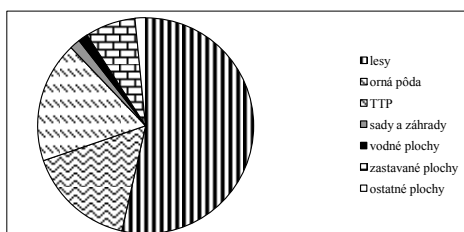
Územie je zo všetkých strán lemované horami, ktoré sú pokryté lesmi. z hlavných drevín tu rastie najmä hrab, dub, buk, jedla. Južné svahy Kremnických vrchov sú tvorené bralnatými svahmi pokrytými riedkymi porastami duba cerového. Vyznačujú sa kamennými morami a vyskytujú sa tu teplomilné druhy rastlín a živočíchov ako kurička chlpatá kríčkovitá, kukučka vencová, rozchodník prudký, skalník, jašterica obyčajná a zelená, užovka stromová, jasoň červenooký. Tieto druhy sa už v severnejších lokalitách nevyskytujú. Boky sú teda ich severnou hranicou rozšírenia.

Všetky pohoria boli vytvorené sopečnou činnosťou, preto sa tu nachádzajú pyroklastiká andezitov, čo sú horniny vytvorené zo spevneného vyvrhnutého sopečného prachu, piesku a kamenia. Pôsobením sopečnej činnosti vznikla aj prírodná zvláštnosť „Čertova skala“. Je to sopečný balvan. Skala, na ktorú bol vymrštený z krátera, je tvorená spomínanými pyroklastikami, ktoré voda a vietor obrusujú rýchlejšie, ako samotný andezitový balvan. Takýmto spôsobom sa vytvára typický skalný hribe. V okolí môžeme nájsť hneď niekoľko takýchto skalných hribov v rôznom štádiu vývoja.

Tab. č. 1: Chránené územia

Názov CHÚ	Kategória	Rozloha (ha)	Rok vyhlásenia	Stupeň ochrany prírody	Dôvod ochrany
Kremnické vrchy	navrhovaná CHKO	19922,9	-	II.	Ochrana zachovalých častí prírody a nárazníková zóna pre maloplošné chránené územia ležiace v CHKO.
Boky	NPR	166,5	1964	V.	Komplex lesa sa vyznačuje najmä teplomilnými druhmi flóry a fauny.

Obr. č. 1: Zastúpenie tried krajinnej štruktúry

V rámci Programového dokumentu Mikroregiónu Adela boli vypracované zásady obnovy krajiny. Tieto sa rozdeľujú na zásady ochrany a tvorby lesnej krajiny, poľnohospodárskej krajiny a vodných tokov nasledovne:

Zásady ochrany a tvorby lesnej krajiny

- Lesné cesty budovať len v nevyhnutnom rozsahu,
- uprednostňovať maloplošnú formu rúbaňového hospodárskeho spôsobu,
- vysádzať pôvodné a stanovištne vhodné dreviny,
- uprednostňovať tvar vysokého lesa,
- v zosuvných územiach a na svahoch ohrozených eróziou je vhodnejší výmladkový les,
- usilovať sa o druhovú a vekovú rôznorodosť porastu,
- uprednostňovať približovanie dreva len v zime po snehu, alebo po zamrznutej pôde.

Zásady ochrany a tvorby poľnohospodárskej krajiny

- Zalesnenie plôch lúk a pasienkov na svahoch s vyšším sklonom ako 25°,
- zatrávnenie plôch ornej pôdy na svahoch s vyšším sklonom ako 12°,
- na svahoch s južnou expozíciou, hlbokou pôdou a s menším sklonom svahu ako 8° doporučujeme vysadiť sady ovocných stromov,
- realizovať opatrenia na ochranu a starostlivosť o existujúce brehové porasty a doplniť chýbajúce brehové porasty na potoku Turová nad aj pod obcou a jeho prítokoch, a tiež na potoku Bieň,
- okolo poľnohospodárskych objektov vysadiť maskovaciu vegetáciu,
- odstraňovať prirodzený nálet kríkov a stromov na lúkach a pasienkoch,
- vysadiť zasakovacie vegetačné pásy na ornej pôde proti vodnej erózii pôdy na svahoch so sklonom viac ako 5°,
- rekonštrukcia, alebo sanácia schátralých budov v krajine,
- realizovať opatrenia na ochranu a starostlivosť o existujúcu sprievodnú vegetáciu popri cestách,
- kosenie a spásanie lúk a pasienkov čím sa zabráni nežiaducej sukcesii,
- dodržiavať predpísané podmienky pre uskladňovanie poľnohospodárskych hnojív,
- vykonať rekultiváciu nepovolených skládok,
- zachovávať všetky plochy močiarnej vegetácie,
- nevypaľovať trávu.

Zásady ochrany a tvorby vodných tokov

- Obnoviť regulované vodné toky (zdrsniť dno, zabezpečiť prijateľný sklon brehov 45°, vysadiť brehovú vegetáciu...),
- neregulovať vodné toky mimo intravilánu,
- v úseku Hronská Breznica až ústie Turovského potoka realizovať rekonštrukciu a výchovu brehových porastov s použitím pôvodných drevín.

1.2 HISTORICKÁ CHARAKTERISTIKA OBCE

Historické udalosti

Najzaujímavejšie nálezy z lužickej kultúry v chotári Budča z rokov 1900 - 800 pred Kristom.

V prvej polovici 13-teho storočia bola už väčšou obcou, pretože už v roku 1239 stál v obci gotický kostol. Zmienka o nej je v záznamoch z roku 1225 ako Bucha, obec cudzincov. Pôvodne jej obyvatel'ov tvorili slobodníci, ale už od 14. storočia patrila Dobronivskému panstvu. Kráľovná Beatrica - Blažena, vdova po uhorskom kráľovi Ondrejovi II. dala stavať kostol v roku 1239 v gotickom slohu. Z neho sa zachovala len svätyňa (časť pred oltárom), ku ktorej bola neskoršie pristavená kostolná loď. Od roku 1530 do roku 1709 patrila budčianskym evanjelikom. 1663 je počiatočným rokom rekatolizácie a budčianski katolíci boli cirkevne zaradení do farnosti v Trní. Zotrvali v nej 111 rokov. Rímsko-katolícka farnosť sa v Budči obnovila až v roku 1807. Kráľ Žigmund daroval dedinu v roku 1424 spolu aj s dobronivským panstvom kráľovnej Barbore. Do kostola v Budči chodili aj evanjelickí veriaci z Turovej.

Obec bola na sklonku 16-teho a počas 17-teho storočia plienená Turkami a trpela aj počas stavovských povstaní. Turci vypálili Budču a okolité dediny po prvý raz v roku 1591. Po druhý raz v roku 1599. vtedy odvliekli do zajatia aj niekoľkých obyvateľ'ov. V roku 1626 ľahla Budča popolom. Podpaľacími boli opäť Turci. 1648 odvliekli z obce do zajatia viacerých občanov a občianky. Turci udreli na dedinu aj koncom septembra 1649. Vtedy odvliekli do zajatia z Budča, Kováčovej a Hájnik až 336 ľudí. Turecké vpády, vypaľovania a neustále povstania uhorských veľmožov (Gabriel, Bethlén, Imrich Thököli, Rákoczy) prinútili našich predkov utiahnuť sa do hôr, kde si založili tzv. starú Budču, inak novú osadu. Bola na severozápadnej časti budčianskeho chotára. Táto časť sa medzi ľuďmi volala Kopanice. Z nej sa sťahovali postupne od roku 1710 do roku 1819. V tomto roku sa ukončil návrat do pôvodnej, teda terajšej dediny. Stopy ich vtedajšieho osídlenia sú badateľné aj dnes. Bola dostavníkovou stanicou na linke Banská Bystrica - Banská Štiavnica.

V XVIII. storočí prímenie Zólyom Búcs-Zvolenská Budča. Po roku 1918 sa volá Buča a od roku 1928 Budča. V roku 1900 postihla obec aj kostol živelná pohroma. Občania boli na jarmoku vo Zvolene. Drevené domy, pokryté slamou, rýchlo pohltil oheň. Počas niekoľkých hodín zhorela celá obec, okrem troch domov na vršku Franborok pod Košiarom. Jeden z nich sa zachoval až do 50-tych rokov tohoto storočia. Zrútili ho po zosuve pôdy v roku 1963.

Budčianski evanjelici v roku 1802 si opäťovne zriadili svoju školu. Svoj vlastný stánok - vežu si postavili budčianski evanjelici v roku 1939. V roku 1995 vežu obnovili, pretože bola poškodená počas bojov v marci 1945. Kostol renovovali v roku 1926. Postavili v ňom neogotický hlavný oltár s obrazom sv. Michala Archanjela.

V obci bol notársky úrad. Do notariátu patrili obce: Budča, Turová, Budička, Kašova Lehôtka, Železná Breznica, Hronská Breznica, Kozelník a Kováčová. V obci bol poštový úrad. Pôvodne bol umiestnený v dome vedľa kaštieľa. Obec mala železničnú zastávku, ktorú občas nazývali „megálov“. Jediný obchod bol v murovanej budove, nachádzajúcej sa na mieste terajšieho hostinca a bývalej predajne Jednota.

V roku 1919 starostovi patrilo aj chov obecných býkov a kanca, ktoré boli umiestnené v dome číslo 150 (dom za pamätníkom), pôrodná baba, obecný doručovateľ, nočný strážnik, atď. V roku 1930 bolo založené potravné družstvo a neskôr aj úverové družstvo, členovia dostávali dividendy - podiely zo zisku. O tri roky neskôr sa uskutočnila prestavba štátnej cesty Stráž - Hronská Breznica (po Šianci). V roku 1934 bol čiastočne regulovaný potok Turová. Až v roku 1937 sa dostal do obce telefón. O ďalšie tri roky neskôr sa elektrifikovala obec.

V roku 1944 do SNP nastúpili vojaci, aj nevojaci, ktorí sa stali partizánmi. Budčania podporovali povstalcov, pomáhali pri výkopoch. 14. mája 1947 začali búrať konzum - obchod, krčmu, pivnicu. Už 19. decembra 1947 sa slávnostne otvoril nový obchod, pohostinstvo a úradovne Úverového družstva. V roku 1950 bolo založené JRD. Prvým školským rokom, kedy bola otvorená škola, boli roky 1964/1965. V roku 1967 zasiahla obec opäť katastrofa, tentoraz v podobe povodne. V roku 1968 Budčania dostali vodu z Pohronského vodovodu.

Podobne ako aj na ostanom území Slovenska, v roku 1968 sa na Košari usadili sovietski vojaci. Zotrvali v Budči 21 rokov. V obci v roku 1970 bola vystavená veľkovýkrmňa ošípaných na pozemkoch, ktoré boli pôvodne vykúpené na výstavbu papierenského kombinátu. Zástavba v ošíparni pojala až 20 000 ks. Ešte v tom istom roku sa začala výstavba tridsiatich domov v lokalite Močiare aj s inžinierskymi sieťami. V roku 1972 bola daná do užívania 6-bytová jednotka na Školskej ulici. Výstavba v obci pokračovala v roku 1977 budovou miestneho národného výboru. V roku 1978 sa začal stavať nový obchod Jednoty na ulici Ľ. Štúra a bol daný do užívania aj druhý učebňový pavilón základnej školy. V roku 1980 slávnostne otvorili nové moderné zdravotné stredisko. Dodnes je v ňom ordinácia praktického lekára, ženského lekára a zubného lekára a aj lekárne. V tom istom roku dali do užívania aj dom smútku. Od roku 1984 slúži budova materskej školy.

Historické pamiatky v Budči

Kostol sv. Michala

- ochranné pásmo: č. 2393/64 inž. Hy zo dňa 21.7.1964; Vlastník: Rím.-kat. cirkev Budča
- Architektúra gotická zo 14. storočia. Kostol bol opravený v r. 1692 a zbarokizovaný koncom 18. storočia. Úpravy okolo r. 1910 a 1957.
- Jednoloďový priestor s polygonálnym uzáverom presbytéria a predstavanou vežou. V presbytériu pôvodná gotická rebrová klenba, dosadajúca do konzol v svorníku je reliéf Krista. Vstupný portál gotický lomenný, loď zbarokizovaná pruskou klenbou. Hladká baroková fasáda s vežou členenou lizénovým rámom. Fasáda upravená v r. 1983 a v r. 2002.

Významní dejatelia obce Budča

Ing. Ondrej Oravec-Míř	bol významný matematik a pracoval v SAV Bratislava
MUDr. Ján Trebula, CSc.	pôsobil v Košiciach na lekárskej fakulte a tiež aj v Kórei
Ondrej Korvín	pracoval na povereníctve poľnohospodárstva
Ing. Juraj Izrael	pracoval ako riaditeľ sekcie na Slovenskou plánovacou úrade a tiež v diplomatických službách v Belehrade
Ing. arch. Juraj Nemčok	pracoval vo Vietname a vynikal ako dobrý urbanista. Spracoval

Ing. Ján Škriniar	štúdiu a základný projekt na výstavbu kultúrneho domu v Budči, ktorý sa však nezrealizoval
Ondrej Nemčok	bol riaditeľom svetoznámeho a významného zväračského ústavu v Bratislave
Ing. Ondrej Horný	herec, ktorý pôsobil v divadlách v Nitre a v Bratislave
Pavel Mesiarik	bol pobočníkom gen. Heliota Piku v Moskve
	bol zmocnencom Ministerstva obrany ČSSR
Katolícki farári:	
Benedikt Mravík 1934 - 1945	výborný poľnohospodársky odborník, zaviedol hnojenie umelými hnojivami, navrhol stavať jamy na močovku, navrhol chovať nové druhy dobytky a ich plemenitbu
Andrej Gröbl 1946 - 1953	založil hudobný súbor, účinkoval na zábavách, svadbách
ThDr. František Teplan 1955 - 1966	bol budovateľom - opravy kostola, vysadenie okrasných kríkov a stromov, prispel k otvoreniu školy (pri otvorení bol prítomný aj rakúsky konzul, vedúci kancelárie predsedníctva SNR a tajomník KNV), poslanec za obec Budča

Ľudová architektúra

Domy boli pôvodne pokryté otepami slamy. Tvorili kruh okolo kostola. Bola to nevšedná kruhová zástavba. Jej stredom preteká a doteraz preteká potok Turová. V strede bol okrem kostola aj kaštieľ, terajší dom Halamovcov a na mieste terajšieho pamätníka obetiam II. svetovej vojny stála obecná vyhňa a dom pre obecného kováča. Domy boli sčasti drevené a sčasti kamenné. Humná, maštale a tzv. pajty - drevárne boli iba z dreva. Po požiari pokrývali domy škridlou tzv. šestáčkou.

Tradičné remeslá

Každá gazdinka pestovala ľan, či konope, ktoré dokázala spracovať predovšetkým na plátno. Z neho si šili najmä bielizeň - košeľe, spodničky, ale aj letné nohavice, tzv. gate, ktoré nosili muži. Vyrábali si tiež posteľnú bielizeň, vozné plachty a vrecia. Na sklonku XIX. a začiatkom XX. storočia prevládali kolári, pričom kováčstvom sa živil iba jediný občan. Tesárstvo, ktoré spočívalo v kresaní stropov topormi, stavaní krovov, drevených stajní, humien, drevární, chlievov. V obci žili viacerí stolári. Pavel Trebula zhotovoval aj intarzie. V období medzi I. a II. svetovou vojnou pôsobili v obci aj viacerí krajčíri. V obci bolo aj niekoľko obuvníkov. Budča mala aj mlyn. Pokiaľ bol prietok v potoku Turová dostatočný, tak jeho vody poháňali lopatky mlynskeho kola - 300 m dlhý priekop. Na potoku postavili stavidlo a voda tiekla jeho kanálom. Počas 30-tych rokov sa pokúšalo kúriť pod turbínou uhlím, ktoré vykopali na úpätí blízkeho kopca Košiar.

Pôvodný odev

Budča mala svoj kroj a tradície. Chlapi nosili v lete širokú gate, bielu plátenú košeľu - vo sviatočnom variante zdobenú na prsiach hustou krížikovou výšivkou a čiernu vestu. V zime

zamenili gate za úzke biele súkenné nohavice, lemované čierno-červenou vybíjanou stužkou. Na košele si prehadzovali kabanice a obúvali si čižmy s pevnou vysokou sárrou.

Ženy si obliekali červenú stánku, ozdobne pretkávali bielymi niťami a biele krátke oplecko, s rukávami nazberanými do širokých manžiet, ktoré boli rôznofarebne umelecky vyšívané. K tomu patril tmavý brusliak so štvorcovou výšivkou na prsiach, čierna zberaná sukňa a čierna glotová fiertuška, v páse spevnená širokou a hustou výšivkou. Na hlavách nosili hodvábne šatky s vyšívanými rožkami. Odev dopĺňali vysoké čierne čižmy.

Ľudový odev sa približuje hontianskemu variantu.

Ľudové obyčaje

Veľká noc - na Veľký Piatok pred východom slnka chodili mládenci a chlapci brodiť kone, aby tieto nemali svrab. Na Bielu Sobotu, keď rozviazali zvony, ľudia sa šli umývať do potoka, od čoho mali byť pekní a zdraví.

Tradičné hospodárenie

Iba piati roľníci mali sejacie stroje, ktoré ťahali za koňmi. Výsev robili z konopnej plachty, ktorú mal posievač previazanú za krkom. Jej druhú časť držal v ľavej ruke. Tým sa vytvorila posievka, v ktorej bolo zrno. Pravou rukou naberal z posievky zrno a rozsieval ho tak, že rozmachom pravej ruky pri každom kroku ľavou; alebo pravou nohou ho rozhadzoval do polkruhu. Obilie žali kosami, na ktorých mali okrem kôš pripevnené aj tzv. kasarovy. Kasarov pozostával z ohybného prúta, na konci ktorého boli dva 15 cm zuby. Kasarov bol motúzom pripevnený ku kose a umožňoval ukladať kosené obilie do riadkov. Bez kasarova by obilie pri kosení prepadávalo cez kosu a roztriasalo so po zemi. Žnici, ktorá šla za koscom, zberala pokosené obilie do hrstí. Pomáhala si pri tom kosákom. Zo zozbieraného obilia sa tvorili snopy, ktoré sa potom zväzovali pomocou povriesel, ktoré z pokoseného obilia krútili najmä deti. Z deviatich snopov sa staval tzv. žandár - panák. Ríťovie, teda konce slamy bez klasov sa dávali na zem do kruhu a klasy sa dávali do vrchnej časti spolu. Na ne sa kládol rozčesnutý snop, ktorý tvoril kryt klasov a súčasne ich chránil pred dažďom, či pred vyzobaním, zrn vtáctvom. Krátke obilie - jačmeň a ovos sa viazalo do väčších snopov, ktoré preväzovali vopred pripravenými povrieslami, pričom používali drevený kolík na prevliekanie povriesla a jeho upevnenie. Skladali ho do tzv. krížov, opäťovne s klasmi do stredu kríža.

Na ošatenie a výrobu spodných odevov, posteľných plachiet, vozných plachiet, či tzv. koncoviek (plachiet, ktoré používali ženy na nosenie trávy, raždia, lístia a podobne), siali ľan a konope. Po ich zbere ich najprv máčali vo vode v rieke Hron, vyše Strminy. Po vymáčaní ich rosili, vysušili a následne trepali na tzv. trlici. Bola ňou stojaca drevená koza, ktorá mala na vrchnej strane dve dosky a vrchný prítlačný sekací piest. Ním sa trepalo do konope a ľanu, čím sa ľan a konope zbavovali triesla. Zostávala tzv. kúdeľ, ktorú neskôr ženy priadli buď ručne alebo pomocou kolovrátu. Kúdeľ sa pripevnila na praslicu, z ktorej priadka ťahala niť, pričom si pomáhala slinením nite a navíjala ju na vreteno. Po navíťi na vreteno premotávali niť do tzv. motrinčekov pomocou navijáka. Neskôr sa takto upravené nite navíjali na krosná. Utkané plátna na jar bielili. Rozprestreté ho polievali a nechávali ho vyschnúť na slnku. To opakovali tak dlho, až sa plátno vybielilo. Od I. svetovej vojny už tkali plátno pomocou pamuku - bielej továrenskej nite.

Po II. svetovej vojne ešte pred založením družstva, vysadili na vrchu Košiar 6 hektárový sad jabloní, hrušiek a čerešní. V 60-tych rokoch prinášal dobrú úrodu. Medzi dvoma vojnami chovali v dedine okolo 250 kráv a 120 kusov jaloviny. Okrem toho chovali aj kozy. Boli to kravičky chudobných. Bolo ich okolo 100.

1.3 KULTÚRNA CHARAKTERISTIKA OBCE

Divadelné hry hrali v Budči už počas Rakúsko-Uhorska. Divadelné hry hrali nadšenci v miestnej krčme, kde sa konávali aj zábavy. Po roku 1932 prebudovali tzv. miestny haláš na divadelnú sálu a javiskom. Odvtedy sa v Budči hrávali divadlá pravidelne - najmä na Vianoce, Fašiangy, Veľkú noc. Počas rokov 1939 - 1945 bol učiteľ v obci známy ľudový rozprávač Ujo z Detvy, občianskym menom Ľudovít Zeljenka. Vtedy sa v Budči rozvinul aj skauting. Večery mládeže, či už haruľové alebo iné, mali vysokú spoločenskú úroveň. Až do roku 1989 sa pravidelne konali tzv. Silvestrovské hony na čerta. Deti, mládež a dospelí sa pustili loviť čerta. Lov začali lesnou cestou do Sietna, kde čerta preoblečeného do ovčej kože chytili a lov ukončili malým silvestrovským pohostením pri studničke prof. Bindera v Sietne. Tieto podujatia sa však už v obci netradujú.

Obec Budča je členom Združenia pre občianske záležitosti. V rámci tohto združenia obec organizuje niekoľko podujatí. Sú to najmä uvítania do života (novonarodení občania), jubileá (občania oslavujúce 70, 75, 80, atď. výročie svojho života), sobáše (strieborné, zlaté, diamantové), pri príležitosti október – úcty k starším (dôchodci) a pri príležitosti ukončenia školskej dochádzky v materskej škole a základnej škole. Obec vo veľkej miere využíva kultúrny potenciál detí z materskej školy, základnej školy a základnej umeleckej školy za participácie vedenia jednotlivých subjektov.

Okrem tradičných podujatí, obec organizuje jednorazové podujatia rôzneho charakteru. Patria sem podujatia ako Oslavy pri príležitosti 30. výročia materskej školy alebo 50. výročia Základnej školy Adely Ostrolúckej organizované v roku 2014, podujatie Veľkí malým pri príležitosti kolaudácie viacúčelového ihriska v areáli Základnej školy Adely Ostrolúckej v roku 2010. V roku 2013 sme organizovali prednášku Bezpečná jeseň života v spolupráci s Okresným riaditeľstvom policajného zboru vo Zvolene.

Charakter najčastejšie organizovaných podujatí je športový, čo je spôsobené najmä absenciou kultúrneho domu. V roku 1985 začala tradícia Behu oslobodenia obce, ktorá trvá dodnes. Je teda najdlhšie pestované podujatie, ktoré sa uskutočňuje každoročne v máji. Preteká sa podľa pravidiel atletiky vo všetkých kategóriách. Prví traja za každej kategórie získavajú vecné ceny a diplomy. Vzhľadom k tomu, že od počiatku vzniku tohto podujatia dlhodobo klesá počet bežcov, obec podniká aktivity na ich ustálenie. Je to napríklad zlosovateľná výhra v podobe tabletu, rodinný beh alebo kolo pre zdravie. V rámci kategórie mužov je odovzdaný aj putovný pohár starostu obce. Medzi ďalšie športové podujatia organizované obcou patria Budča amatér cup (tenis), Súťaž o pohár starostu obce (hasičský šport) Nohejbalový turnaj, Obecný futbalový turnaj, Sever proti juhu (hokej) a cyklojazda.

V rámci kultúrno-informačných podujatí sa uskutočňuje každoročne rozsviecovanie vianočného stromčeka s Mikulášom. Od roku 2011 sa každoročne koná dobrovoľnícka akcia Čistíme si Budču za účasti najmä detí zo škôl v rámci environmentálnej výchovy. V roku 2012 sa prvý krát konala verejná zabíjačka, ktorej tradícia sa udržiava každý rok a v tomto istom roku bol zorganizovaný multikultúrny festival Heuréka Budča Fest, ktorý sa organizuje každé dva roky.

Kultúrne hodnoty obce sú sústredené aj v obecnej knižnici. V knižnici sa poskytujú výpožičné služby pre deti, mládež a dospelých v rámci beletrie, odborných kníh a časopisov. Verejnosti sú prístupné tri počítače s pripojením na internet a možnosťou tlače. V knižnici sa nachádza aj projektor. Pravidelne sa v knižnici organizuje široké pole podujatí nielen s knižničnou, ale najmä informačnou tematikou pre rôznych účastníkov. Primárnou cieľovou skupinou sú najmä deti a mládež pre výbornú spoluprácu s materskou školou a základnou školou. Knižnica taktiež úzko spolupracuje s Červeným krížom a Dobrovoľným hasičským zborom.

V obci pôsobí niekoľko športových oddielov. Najpočetnejším a najrozšírenejším je futbalová organizácia Telovýchovná jednota Slovan Agrokomplex, ktorá pôsobí v oblasti športového súťaženia vo futbale a vedenia mládeže. Pomerne novou organizáciou je Stolnotenový klub TTC Budča. Organizácia zastupuje a reprezentuje obec v majstrovskej súťaži 3. ligy banskobystrického kraja a 4. ligy oblasti Zvolen – Detva – Krupina – Veľký Krtíš. Snaží sa o postup do 2. ligy mužov zastrešujúcich územie Žilinského a Banskobystrického kraja. V maximálnej možnej miere vychováva a trénuje mládež. Organizuje turnaj o Putovný pohár riaditeľa školy. Ing. Branislav Dvořák sa taktiež venuje práci s mládežou v oblasti tenisu a zabezpečuje účasť v „Podpoliansko-Hontianskej tenisovej lige“. Školskú telocvičňu si prenájma aj SLOVAK AIKIDO central region, ZUMBA, Futbalový klub Trnava ako aj Ostrá Lúka, Základná umelecká škola Heuréka na športovú činnosť s deťmi, DELTA, Volejbalový oddiel, a Aerobik žien.

Červený kríž je organizácia, ktorá združuje niekoľkých občanov. Zabezpečuje ich pravidelné stretnutia, organizuje výjazdy mimo obec najmä za kultúrnym vyžitím a tvorivé dielne, ako napr. páračky, vyrábanie medovníkov, vyrábanie adventných vencov, zdobenie veľkonočných vajčiek.

Starostlivosť o lesnú zver zabezpečuje Poľovnícke združenie „Stráže“ Budča – Turová – Kováčová. Toto združenie udržiava staré a buduje nové poľovnícke zariadenia, zabezpečujú starostlivosť o funkčné plochy lúčok a políček pre zver, kŕmi zver v rámci poľovného revíru. V prípade potreby obce pri príležitosti podujatí zabezpečujú aj mäso pre obec.

Dobrovoľný hasičský zbor v Budči bol založený v roku 1926. Z ich prezentácie vyberáme: „Venujeme sa nielen výcviku hasičských družstiev a preventívno-výchovnej činnosti, ale aj práce a vzdelávaniu mládeže. Každoročne ukazuje a predvádza mladým hasičom výzbroj, výstroj aj požiaru techniku, predvádza ukážku zásahu pri záchrane osôb, ochrany majetku a osoby pred požiarom. A samozrejme učí ako sa správať v prípade manipulácii s otvoreným ohňom. Podniká rôzne hasičské podujatia a zabezpečuje všetky podujatia obce. Vypomáha aj urbáru tým, že im v letných mesiacoch pravidelne chodí na obhliadky urbáru a dbáme na prevenciu pred vznikom požiaru. Na požiadanie občanov členovia vykonávajú aj čistenie studní pri rodinných domoch a taktiež organizuje aj brigády, ktorých cieľom je úprava okolia nielen požiarnej zbrojnice, ale aj vnútorných častí miestneho potoka a miestnych komunikácií. Spolupracuje aj s miestnym pánom farárom pre zaistenie bezpečnosti potrebnej pri sprievodoch náboženských udalostí. Pravidelne sa zúčastňujú aj na previerkach pripravenosti a na pohárových súťažiach v družstvách mužov aj žien, kde družstvá dosahujú vynikajúce výsledky a umiestňujú sa na popredných miestach.“

Dňa 21.05.2014 ustanovujúcou schôdzou vznikla v Budči Jednota Dôchodcov. Do tejto organizácie sa pridalo 34 dôchodcov. Spoločne si organizujú stretnutia a výlety lokálneho charakteru.

Občianske združenie s názvom "ADELA - Kremnicko-štiavnické združenie" bolo založené ustanovujúcim valným zhromaždením dňa 27. januára 2000. Na tomto zhromaždení boli schválené stanovky združenia, ktoré nadobudli platnosť dňom schválenia na MV SR dňa 17.5.2000. Členom sa môže stať právnická aj fyzická osoba. Združenie vzniklo z podnetu aktívnych občanov obcí Železná Breznica, Trnava, Turová, Budča, Hronská Breznica, Ostrá Lúka, Bacúrov a Dubové. Cieľom mikroregiónu je spolupracovať s miestnymi záujmovými skupinami a podnikateľmi, chrániť jedinečnosť krajiny, vytváranie turistických programov, podporovať miestne komunity a občianske aktivity v obciach, propagácia združenia, špecifické miestne poslania a ciele - v oblasti odpadov, dopravy, politiky zamestnanosti, bytovej politiky, životného prostredia. Mikroregión ADELA ako člen Verejno-súkromného partnerstva Hontiansko-Dobronivského organizuje každoročne od roku 2013 spoločné podujatie "Od vašich k našim". Toto putovné podujatie sa spája s kultúrnym programom a podávaním gastronomických špecialít. V Budči sa toto podujatie uskutoční v roku 2015.

Tab. č. 2: Cyklické podujatia

Názov podujatia	Kategória	Termín	Cyklickosť
Sever proti juhu	Športová (hokej)	február	1 x rok
Zabíjačka	Spoločenská	február	1 x rok
Jarná cyklojazda	Športová (cyklistika)	apríl	1 x rok
Vyčistíme si Budču	Enviromentálna	apríl	1 x rok
Beh oslobodenia	Športová (beh)	máj	1 x rok
Pohár starostu obce	Športová (hasičský šport)	jún	1 x rok
Heuréka Budča Fest	Multikultúrna	august	1 x 2 roky
Budča amatér cup	Športová (tenis)	august	1 x rok
Jesenná cyklojazda	Športová (cyklistika)	september	1 x rok
Úcta k starším	Spoločenská	október	1 x rok
Mikuláš	Spoločenská	december	1 x rok
Silvester	Spoločenská	december	1 x rok

Tab. č. 3: Zoznam kolektívov, združení a organizácií

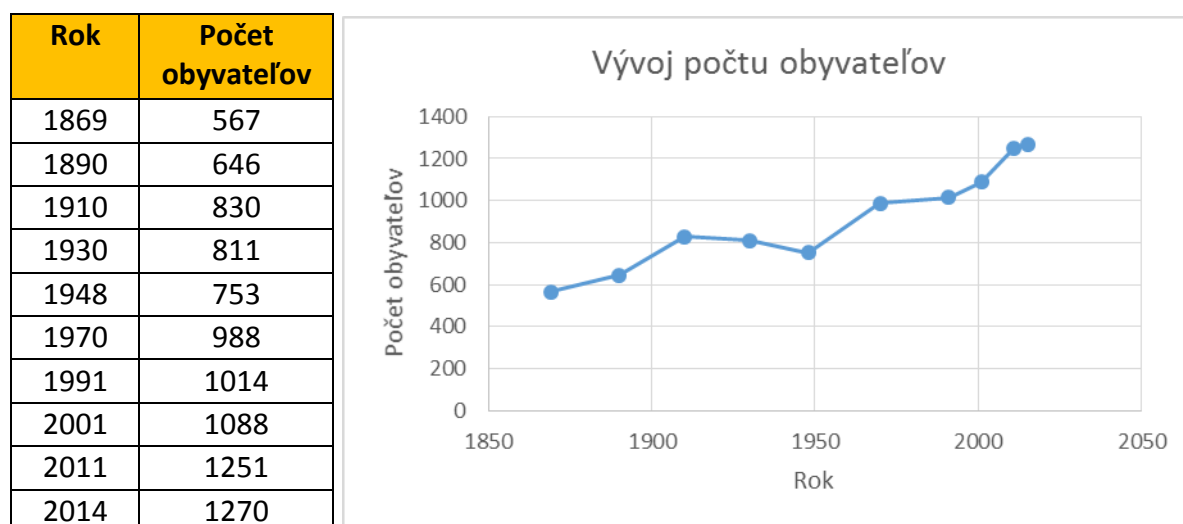
Zoznam organizácií	Kategória
ADELA - Kremnicko-štiavnické združenie	Spolupráca obcí
Červený kríž	Zdravotníctvo
Dobrovoľný hasičský zbor	športy

v Budči	
Jednota Dôchodcov	Občianska participácia
Poľovnícke združenie „Stráže“ Budča – Turová – Kováčová	
Tenisový oddiel	Športy
TJ Slovan Agrokomplex	Športy
Urbárske spoločenstvo	

1.4 SOCIÁLNO-EKONOMICKÁ CHARAKTERISTIKA OBCE

Tab. č. 4: Vývoj počtu obyvateľov (1860 – 2015)

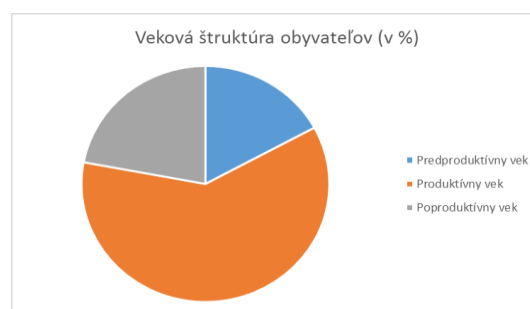

Tab. č. 5: Pohyb obyvateľstva (1996 – 2015)

Ukazovateľ	Počet v rokoch				
	1996	2000	2005	2011	2014
Natalita	14	12	12	14	9
Mortalita	10	13	12	10	4
Priťahovanie	8	23	14	26	24
Vysťahovanie	10	15	16	27	31
Celkový prírastok	2	7	-2	3	2

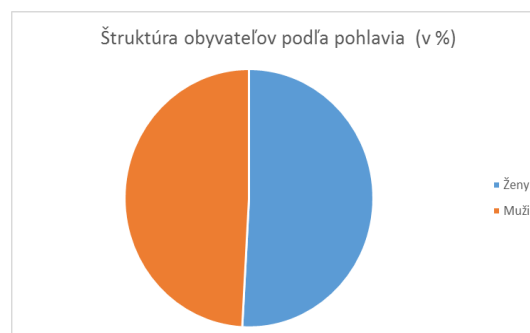
Tab. č. 6: Veková štruktúra obyvateľov (2014)

Ukazovateľ	Počet	%
Predproduktívny vek	217	17,09
Produktívny vek	773	60,86
Poproduktívny vek	280	22,05

Tab. č. 7: Štruktúra obyvateľov podľa pohlavia (2014)

Ukazovateľ	Počet	%
Ženy	646	50,87
Muži	624	49,13

Tab. č. 8: Nezamestnanosť (1996 – 2015)

Ukazovateľ	Počet v rokoch		
	1998	2011	2015
Počet nezamestnaných	64	92	149
Miera v %	12,1 %	7,4 %	11,7

1.5 CHARAKTERISTIKA STAVU VYBAVENOSTI A OBSLUHY ÚZEMIA OBCE

Rozvoj funkcie bývania sa realizuje viacpodlažnou bytovou výstavbou alebo malopodlažnou zástavbou. V obci sa nachádza niekoľko bytoviek, z toho len jedna je majetkom obce. Obec tieto byty prenajíma nájomcom. Najväčšia časť výstavby sa realizuje prostredníctvom rodinných domov. V obci sú možnosti výstavby rodinných domov na pozemkoch súkromných vlastníkov.

V obci sa nachádza jedna materská škola a základná škola so špeciálnymi triedami. Naopak v obci sa nenachádza žiadna stredná škola a vysoká škola. Na území obce pôsobí Základná umelecká škola Heuréka a Centrum voľného času.

Pri základnej škole sa nachádza telocvičňa a viacúčelové ihrisko. V sídle obce sa nachádza futbalové ihrisko a tenisový kurt. Viacúčelové ihrisko, futbalové ihrisko a tenisový kurt je k dispozícii verejnosti po dohode s predsedom športovej komisie. V obci pretrvávajú najmä záujem o tradičné športy, a to najmä futbal. Zvyšuje sa záujem o rekreačné bicyklovanie. Pretrvávajú záujem o tenis. Pribúdajú nové druhy trendových športov ako rôznorodosť prejavu životného štýlu mládeže, ale záujem je roztrieštený, nekomunitný. Zvyšuje sa záujem o zumbu a aerobik v obci.

V obci sa nachádzajú zariadenia cestovného ruchu – vodácky tábor a kemp. V obci sa nachádza iba jeden motel, ktorý poskytuje aj reštauračné služby. Reštauračné služby poskytuje aj koliba. V obci sa nenachádza žiadna turistická informačná kancelária. Ani obecný úrad nie je takto značený.

Je vybudované zdravotné stredisko. V tomto stredisku sa nachádza niekoľko zariadení ambulantnej zdravotnej starostlivosti, a to všeobecný lekár pre dospelých a deti a mládež, zubný lekár, gynekologický lekár a psychoterapeutická ambulancia. V týchto priestoroch sa nachádza aj lekárň. V obci sa nenachádza žiadne zariadenie sociálnych služieb.

V obci sa nachádzajú dve maloobchodné prevádzky potravín a zmiešaného tovaru. V obci sa nachádza jedno pohostinstvo a jedna cukráreň s podávaním alkoholických nápojov. V obci sa nachádza poštová banka.

V obci sa nachádzajú nasledovne prevádzky poskytujúce služby:

Tab. č. 9: Zoznam podnikateľov – čiastkový výpis

Prevádzka	Miesto	kategória
AGIP OIL, spol.s.r.o. Budča - JUH	Budča	pumpa
AGIP OIL, spol.s.r.o. Budča - SEVER	Budča	pumpa
Ascendum Stavebné stroje Slovensko, s.r.o.	Bratislava	stroje
Badiar-BONUM Peter, Ing.	Bratislava	mäso
Bioplyn Budča spol.s.r.o.	Bratislava	bioplyn
CBA Slovakia, a.s.	Budča	potraviny
COOP Jednota, SD	Krupina	potraviny
CUKRÁREŇ FIJANA	Budča	pohostinstvo
Čertovská koliba s.r.o.	Budča	reštaurácia

Dobrá psychoterapia, s.r.o.	Tŕnie	medicína
Farský úrad Budča	Budča	náboženstvo
GYNPOR, s.r.o.	Budča	medicína
HG Recycling,s.r.o.	Zvolen	odpad
Hostinec DELTA	Budča	pohostinstvo
Ing.Peter Fabana - PF	Budča	servis
Kaderníctvo - Janka Strmeňová	Budča	služby
AGROTIM	Budča	zelovoc
Lekáreň ELNED, s.r.o.	Budča	medicína
Lesná správa Budča	Budča	lesníctvo
Lesy SR, š.p.	Kriváň	lesníctvo
LUTEUS, s.r.o.	Banská Bystrica	ubytovanie
MADAKRA, s.r.o.	BUDČA	
Materská škola v Budči	Budča	vzdelávanie
MUDr. Jana Časnochová	Zvolen	medicína
MUDr. Ľubomír Marišin	Budča	medicína
MUDr. Mária Senčková-stomatológia	Polomka	medicína
Potraviny - Vajda Vladimír	Budča	potraviny
POZANA MASO s.r.o.	Zvolen	mäso
Pozemk.spoločenstvo	Kováčová	poľnohospodárstvo
Pozemkové spoločenstvo Urbariát Budča	Budča	poľnohospodárstvo
RDB Agroforest s.r.o.	Budča	poľnohospodárstvo
Rímskokatol.cirkev	Budča	náboženstvo
Roľnícke Družstvo	Budča	poľnohospodárstvo
SIKRA, s.r.o.	Budča	
Slovenská Pošta	Banská Bystrica	služby
Stavebno-montážne práce Ing.Vejčík	Budča	stavby
Súkromná základná umelecká škola	Budča	vzdelávanie
Školská jedáleň pri ZŠ v Budči	Budča	reštaurácia
TIMBA, s.r.o.	Budča	
TRIUM schody - interiéry, s.r.o.	Budča	nábytok
TU-VŠLP	Zvolen	vzdelávanie
Volvo Group Slovakia, s.r.o.	Senec	servis
Základná škola Adely Ostrolúckej	Budča	vzdelávanie

Obec spracúva dva krát ročne informačný leták „Budčiansky spravodaj“. Leták obsahuje aktuálne informácie o dianí v obci a od roku 2013 má prevažne kultúrny charakter vďaka zverejňovaniu informácií o plánovaných podujatiach a ich vyhodnocovaniu. Kultúrne aktivity zabezpečuje obec, obecná a školská knižnica, cirkev a organizácie Dobrovoľného hasičského zboru, Červeného kríža a Jednota dôchodcov. Pohrebné služby sú zabezpečované v priestoroch domu smútku. V obci sa nachádza cintorín a urnový háj.

Pri evanjelickej veži a katolíckom kostole sa nachádzajú parky. Ostatná verejná zeleň sa nachádza medziblokovo ako sídelná zeleň. Zeleň sa nachádza aj pri občianskej vybavenosti, ďalej ako líniová zeleň pri dopravných trasách a uliciach, zeleň námestí a peších zón, pri

cintoríne a najmä prírodná zeleň.

Obec je pripojená dopravne k ceste III. triedy a je zabezpečený prístup k diaľnici. Do obce je možné dostať sa prostredníctvom prímestských liniek. Aj keď sa tu nachádza vlaková trať, zástavka v obci nie je. Katastrom obce preteká rieka Hron, ktorá nie je využívaná ako tradičný dopravný kanál. Napriek tomu sa využíva pre splavovanie. Pred obecným úradom sa nachádzajú stojany na odstavenie bicyklov. Parkovanie vozidiel je možné realizovať na verejných priestranstvách.

Pre zvýšenie kvality prostredia obce je nevyhnutným predpokladom dobudovanie technickej infraštruktúry, a to najmä kanalizácie, ktorá sa nachádza len v časti obce. V niektorých častiach obce nie sú vybudované cesty, osvetlenie a iná infraštruktúra pri rodinných domoch.

1.6 TRVALO UDRŽATEĽNÝ ROZVOJ

Trvalo udržateľným rozvojom sa rozumie cielený, dlhodobý (priebežný), komplexný a synergický proces, ovplyvňujúci podmienky a všetky aspekty života (kultúrne, sociálne, ekonomické, environmentálne a inštitucionálne), na všetkých úrovniach (lokálnej, regionálnej, globálnej) a smerujúci k takému funkčnému modelu určitého spoločenstva (miestnej a regionálnej komunity, krajiny, medzinárodného spoločenstva), ktorý kvalitne uspokojuje biologické, materiálne, duchovné a sociálne potreby a záujmy ľudí, pričom eliminuje alebo výrazne obmedzuje zásahy ohrozujúce, poškodzujúce alebo ničiace podmienky a formy života, nezaťažuje krajinu nad únosnú mieru, rozumne využíva jej zdroje a chráni kultúrne a prírodné dedičstvo. Hodnotenie jednotlivých stratégií, koncepcií, programov, a aktivít vo vzťahu k TUR možno realizovať na základe týchto 16 princípov (na riadenie činnosti ľudí) a 40 kritérií (na posudzovanie uplatnenia princípov):

1. Princíp podpory rozvoja ľudských zdrojov
  - a. zabezpečenie ochrany zdravia ľudí,
  - b. zabezpečenie optimálneho rozvoja ľudských zdrojov (vo všetkých životoch prospešných oblastiach);
2. Ekologický princíp
  - a. zachovanie a podpora biodiverzity, vitality a odolnosti ekosystémov,
  - b. optimalizácia priestorového usporiadania a funkčného využívania krajiny a zabezpečenie jej územného systému ekologickej stability,
  - c. zachovanie a podpora život zabezpečujúcich systémov,
  - d. zachovanie vysokej kvality zložiek životného prostredia – minimalizácia negatívnych vplyvov na životné prostredie,
  - e. minimalizácia využívania neobnoviteľných zdrojov a prednostné využívanie obnoviteľných zdrojov, avšak v medziach ich reprodukčných schopností;
3. Princíp autoregulačného a sebahodnotiaceho vývoja
  - a. odhaľovanie a využívanie prírodných a antropicky simulovaných autoregulačných a sebahodnotiacich prírodných mechanizmov,
  - b. podpora uzavretých cyklov výroby a spotreby;
4. Efektívnosť princípu
  - a. zachovanie optimálnych látkovo-energetických cyklov,
  - b. minimalizácia surovinových a energetických vstupov,
  - c. redukcia množstva výstupov a minimalizácia strát,
  - d. zavádzanie a podpora nástrojov environmentálnej ekonomiky;
5. Princíp rozumnej dostupnosti
  - a. rozumné a šetrné využívanie zdrojov a ich ochrana,
  - b. podpora vhodných foriem samozásobovania;
6. Princíp preventívnej opatrnosti a predvídavosti
  - a. uprednostňovanie preventívnych opatrení pred odstraňovaním nežiadúcich následkov činností,
  - b. rešpektovanie možných rizík (vrátane neoverených);
7. Princíp rešpektovania potrieb a práv budúcich generácií
  - a. zachovanie možností využívania existujúcich zdrojov aj pre budúce generácie,
  - b. zachovanie rovnakých práv budúcich generácií;
8. Princíp vnútrogeneračnej, medzigeneračnej a globálnej rovnosti práv obyvateľov Zeme

- a. zabezpečenie ľudských práv vo všetkých smeroch a systémoch,
  - b. zabezpečenie národnostnej, rasovej a inej rovnosti,
  - c. zabezpečenie práv ostatných živých bytostí;
9. Princíp kultúrnej a spoločenskej integrity
- a. preferovanie rozvoja na báze vnútorného rozvojového potenciálu namiesto mechanicky importovaného rozvoja,
  - b. zachovanie a obnova pozitívnych hodnôt krajiny, sociálnej a kultúrnej identity,
  - c. podpora miestneho koloritu, ľudovej kultúry a duchovnej atmosféry,
  - d. oživenie tradičných aktivít s citlivým využitím moderných technológií,
  - e. podpora spontánnych foriem pomoci, resp. svojpomoci;
10. Princíp nenásilia
- a. uplatňovanie mierových a konsenzuálnych metód riadenia,
  - b. nepoužívanie akýchkoľvek foriem násilia;
11. Princíp emancipácie a participácie
- a. presadzovanie primeranej miery decentralizácie a uplatňovania príslušníkov daného spoločenstva,
  - b. tvorba pracovných príležitostí a umožnenie prístupu k verejným statkom a službám,
  - c. účasť obyvateľov obcí na rozhodovaní a posilnenie verejnej kontroly;
12. Princíp solidarity
- a. uplatňovanie tolerancie a porozumenia,
  - b. podpora vzájomnej pomoci a spoluzodpovednosti;
13. Princíp subsidiarity
- a. prenášanie kompetencií na najnižšiu možnú hierarchickú úroveň ich realizácie a približovanie ich výkonu k občanovi,
14. Princíp prijateľných chýb
- a. uprednostňovanie prístupov umožňujúcich návrat k východiskovému stavu - minimalizácia nevratných zmien s ťažko predvídateľnými dôsledkami,
  - b. bezodkladné zverejňovanie chýb a omylov, ako aj ich bezprostredné odstraňovanie, resp. zmierňovanie;
15. Princíp optimalizácie
- a. cielené riadenie a zosúladžovanie všetkých činností so smerom k rovnováhe, odstraňovanie nežiadúcich následkov, zdrojov nestability a rizík,
  - b. hľadanie a podpora verejnoprospešných činností s viacsmerými kladnými vplyvmi;
16. Princíp sociálne, eticky a environmentálne priaznivého hospodárenia, rozhodovania, riadenia a správania
- a. uplatňovanie všetkých vyššie uvedených 15 princípov v synergickom pôsobení politických, právnych, ekonomických, organizačných, výchovno-vzdelávacích a iných nástrojov pri podpore hodnotových orientácií, tvorbe kultúry a určovaní hodnôt, ako aj pri vzniku, činnosti a budovaní príslušných inštitúcií.

Obec Budča sa usiluje dodržiavať všetky princípy trvalo udržateľného rozvoja vo svojej územnej pôsobnosti.

Lokálna Agenda 21 je proces v ktorom samosprávy spolupracujú v partnerskom vzťahu s ostatnými odvetviami spoločnosti s cieľom vytvorenia akčného plánu uplatňovania trvalo udržateľného rozvoja na miestnej úrovni.

Princípy trvalo udržateľného rozvoja sú životného prostredie (ekologická únosnosť životného prostredia predstavuje limity pre rôzne ľudské aktivity, čo znamená, že ľudstvo musí znížiť rozsah využívania zdrojov. Ľudstvo musí existovať v rámci daných limitov s vedomím, že je povinné odovzdať planétu svojim následníkom bez poškodenia jej schopností podporovať život), budúcnosť (je morálnou povinnosťou ľudstva nespôsobiť zníženie schopnosti ďalších generácií pri napĺňaní ich potrieb), kvalita života (ľudská existencia má sociálne, kultúrne, morálne, duchovné a materiálne dimenzie), rovnoprávnosť (vymoženosti, príležitosti a zodpovednosť majú byť spravodlivo rozdelené medzi krajinami, rôznymi sociálnymi skupinami v krajinách, so zvláštnym ohľadom na potreby a práva chudobných a znevýhodnených), princíp prevencie (v prípade neurčitosti o environmentálnych dopadoch akýchkoľvek činností je potrebné predchádzať ich realizácii a vzniku dopadov) a holistický prístup (komplexné problémy si z hľadiska trvalo udržateľného rozvoja vyžadujú zapojenie všetkých faktorov, ktoré môžu prispieť k ich riešeniu).

Najdôležitejším faktorom je, že demokraticky založená samospráva je miestom, v ktorom je možné sústrediť názory, návrhy a ciele a preformulovať ich do projektov, plánov a programov, ktoré vyústia do praktickej realizácie. Lokálna Agenda 21 je nástroj na dosiahnutie trvalo udržateľného rozvoja a nemožno ju chápať ako niečo odtrhnuté od reality. Práve naopak, je to nástroj, kde má reálna práca svoje základy aj výsledky.

Základom pre trvalo udržateľný rozvoj je integrácia environmentálneho, sociálneho a ekonomického aspektu; nie je to iba recyklácia alebo „zelené“ myslenie. Zdôrazňovanie holistického princípu Lokálnej Agendy 21 podporí zapojenie viacerých ľudí a osvojenie si problematiky, ktorá sa ich bezprostredne dotýka. Partnerská spolupráca na všetkých úrovniach je predpokladom pre úspech. Je potrebné vyvinúť maximálne úsilie na zapojenie všetkých skupín spoločnosti do procesu lokálnej Agendy 21. Vzájomné prepojenie činností na lokálnej, regionálnej a národnej úrovni je vždy prospešné.

Obec Budča pracuje v súlade s cieľmi lokálnej Agendy 21 a princípmi trvalo udržateľného rozvoja schválenými v rámci Programového dokumentu mikroregiónu Adela:

Tab. č. 10: Princípy trvalo udržateľného rozvoja mikroregiónu Adela

č.	Opatrenia lokálnej agendy 21	Aktivity a úlohy rozvoja obcí mikroregiónu Adela
1	Zapojiť každého občana do zmeny environmentálneho správania sa	– Uskutočňovať akcie environmentálne výchovné pre občanov a pre deti – Vypracovať plán pravidelných enviroakcií obce
2	Výrobu orientovať na využitie vlastných obnoviteľných zdrojov a na uplatnenie	– Budovať spracovateľské prevádzky tradičné i nezvyčajné – Budovať zberne a baliarne poľnohospodárskych produktov živočíšnych i rastlinných, lesných plodov, byliniek

	ekologických princípov	– Podporiť podnikateľské projekty zamerané na využitie vlastných surovín
3	Udržiavať krásnu krajinu katastra obce	– Zhodnotiť vlastnícke vzťahy v nevyužívaných územiach tak, aby každé územie malo zodpovedného gazdu – Hľadať možnosti pre starostlivosť o neudržiavané lokality spásaním a kosením, prípadne i zalesnením, alebo výsadbou rýchlorastúcich druhov dreva pre spracovanie. – Organizovať Súťaž najkrajšia záhradka, pole, sad, priedomie, ulica
4	Zvyšovať ekologickú stabilitu hodnotnej krajiny obce	– Obnoviť a dobudovať biokoridory a ekologicky hodnotné priestory – Vybudovať rybník a vodné plochy – Vypracovať Projekt krajinných úprav k.ú. obce
5	Podporovať ekologicky vhodné druhy dopravy v obci	– Vypracovať Projekt cykloturistickej trasy spoločný pre mikroregión – Vypracovať projekt náučného chodníka obce – Značiť a udržiavať turistické trasy a zimné bežecké trate
6	Zvýšiť kvalitu života občanov i návštevníkov obce	– Rozvíjať kultúrne akcie s pravidelným kalendárom akcií, s podporou obnovy tradičných a folklórnych prejavov – Vypracovať dokumentáciu pre bytovú výstavbu – Dobudovať technické vybavenie obce – Vypracovať projekt obnovy centra obce – Dobudovať a skvalitniť základnú obchodnú vybavenosť a služby pre občanov obce
7	Zvýšiť príťažlivosť obce pre návštevníkov a turistov	– Rozvíjať nové tradičné i nezvyčajné služby najmä športovo-rekreačné, ubytovacie a stravovacie pre rôzne náročných turistov – Obnoviť remeslá - výučbou mladých – Dobudovať izbu tradícií a miestne múzeum – Udržiavať a obnoviť pamiatky a historické dedičstvo v obci – Vypracovať projekty využitia rezervných objektov pre CR – spolupracovať s architektom, umelcom pri tvorbe vlastného imidžu obce
8	Znižovať energetické nároky obce	– Zavádzať šetrné technológie vykurovania – Využívať doplnkové obnoviteľné zdroje energie - slnečné kolektory pre verejné objekty obce
9	Ochrana vodných zdrojov	– Zvyšovať šetrenie vodou, zavádzať okruhy technickej vody a pre zavlažovanie, umývanie áut , využívať dočistenú odpadovú vodu
10	Odpadové hospodárenie	– Rozvíjať zavedený zber triedeného odpadu, spracovaním odpadu a kompostovaním – Vybudovať obecnú kompostáreň

Pre zvýšenie kvality prostredia obce je nevyhnutným predpokladom postupná realizácia chýbajúcej technickej infraštruktúry v obci, najmä kanalizácie. V súlade s princípmi Programu obnovy dediny je rovnako dôležitá obnova súdržností obyvateľov, obnova spoločných

podujatí ako i obnova verejných priestorov. Najmä v centre obce je potrebné nahradiť časť asfaltových plôch zeleňou, vodnými plochami, lavičkami. Rezervy sú i vo využití prázdnych verejných objektov, družstevných, ale i podkrovných priestorov. Pre vzhľad obce je dôležité nestavať mestské vily, ale novú vidiecku architektúru inšpirovanú pôvodnou výstavbou v obci. Objekty verejného vybavenia je potrebné citlivo upraviť zdôraznením tradičných prvkov a znakov, s historickou úpravou priestorov a s využitím pôvodných materiálov, najmä dreva, tehly, škridle, ale i šindľa, slamy, kameňa. Pri doplnení výsadby v obci uprednostňovať skromné prírodné úpravy a jednoduché zostavy pôvodných druhov rastlín, stromov a krovín.

1.7 ANALÝZA VÄZIEB STRATEGICKÝCH DOKUMENTOV

Pri vypracovaní Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Budča boli použité nasledovné východiská dokumenty a podklady:

Tab. č. 11: Analýza väzieb strategických dokumentov

Dokument	platnosť	úroveň	web
Stratégia Európa 2020	2020	európska	www.mindop.sk
Národná stratégia regionálneho rozvoja SR (NSRR)	2030	národná	www.mindop.sk
Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001- záväzná časť v znení KURS 2011	2030	národná	www.mindop.sk
Metodika na vypracovanie PHSR	2014- 2020	národná	www.mindop.sk
Národná stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Slovenskej republike	2020	národná	www.vlada.gov.sk
Národná stratégia na ochranu detí pred násilím	2015	národná	www.vlada.gov.sk
Národná stratégia pre globálne vzdelávanie na obdobie rokov 2012-2016	2016	národná	www.statpedu.sk
Program hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho rozvoja BBSK 2007-2013	2013	regionálna	www.vucbb.sk
Územný plán VÚC BBSK a Územný plán VÚC BBSK - zmeny a doplnky 2014 (návrh)	2015	regionálna	www.vucbb.sk
Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií Banskobystrického samosprávneho kraja	2015	regionálna	www.vucbb.sk
Program odpadového hospodárstva Banskobystrického kraja	2015	regionálna	www.minv.sk
Správa o napĺňaní priorít a cieľov Národnej stratégie regionálneho rozvoja Banskobystrického kraja	2014	regionálna	www.mindop.sk
Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Budča 2013-2023 a jeho vyhodnotenia	2015	miestna	www.budca.sk
Územno-plánovacia dokumentácia vrátane všetkých doplnkov k ÚPN – SÚ Budča	2015	miestna	www.budca.sk
Záverečný účet obce Budča za roky 2007-2014	2007- 2012	miestna	www.budca.sk

1. 8 SWOT ANALÝZA

V rámci stratégie rozvoja obce v súlade s programovým rozpočtom obce, ktorý sa tvoril v období rokov 2010 – 2012, je stanovených 12 prioritných oblastí:

- Plánovanie, manažment, kontrola (činnosť obce súvisiacu s rozpočtovou a daňovou politikou obce, komplexné vedenie účtovníctva, audítorské služby, mzdové výdavky, odvody do poisťovních fondov, cestovné náhrady, výdavky na elektrickú energiu, plyn, vodu, poštovné, telefón, materiálové výdavky, náklady na reprezentáciu, dopravné, pohonné hmoty, poisťné, sociálne nároky a údržba motorových vozidiel, činnosť obecného úradu, rozvojové programy obce, členstvá obce v organizáciách)
- Služby občanom (evidencia obyvateľstva a iné evidencie, stavebná správa, matričná agenda, kultúrne vyžitie, starostlivosť o zdravotné stredisko, obecný rozhlas, cintorínske a pohrebné služby)
- Bezpečnosť (ochrana pred požiarmi, civilná ochrana)
- Prostredie pre život (verejné priestranstvá, verejná zeleň, verejné osvetlenie)
- Odpadové hospodárstvo (zber a odvoz odpadu, nakladanie s odpadovými vodami)
- Šport (futbalový štadión, tenisový kurt, viacúčelové ihrisko, podpora športových klubov a organizácií)
- Komunikácie (cesty, chodníky)
- Vzdelávanie (materská škola, základná umelecká škola, základná škola, školský klub, školská jedáleň, mobilita žiakov)
- Kultúra (knihnica)
- Sociálne služby (jednorazové dávky, starostlivosť o seniorov, opatrovateľská služba, stravovanie dôchodcov, dotácie na podporu vzdelávania, aktivačné práce)
- Bývanie (starostlivosť o obecnú nájomnú bytovku)
- Rozvoj obcí (príprava projektov a projektovej dokumentácie a stavebných povolení)

Tab. č. 12: Analýza väzieb strategických dokumentov

Silné stránky	Slabé stránky
Prírodné silné stránky	Prírodné slabé stránky
– výhodná poloha – stredisková obec a tiež voči okresnému mestu – prírodná rezervácia (chránená lipa) – Čertova skala – náučný chodník (chránené rastliny, motýle...) – pekná príroda	– nevýhodná poloha – predmestie Zvolena, z toho vyplývajúci zánik vidieckeho štýlu života
Ľudské silné stránky	Ľudské slabé stránky
– moderný prístup samosprávy – aktívny dobrovoľný hasičský zbor, aktivity združenia pre občianske záležitosti, existencia urbáru, poľovníckeho združenia, organizácie červeného kríža – ľudský starosta, ľudskí poslanci – ľudský potenciál	– malá angažovanosť občanov – nedostatok lídrov / aktívnych ľudí – malý záujem verejnosti o veci verejné, šport – nedostatok aktivity na fare – chýba turistický krúžok, ochotnícke divadlo
Dostupná občianska vybavenosť	Absencia občianskej vybavenosti

– materská škola, základná škola, školský klub detí, školská jedáleň, zdravotné stredisko, základná umelecká škola, centrum voľného času, matrika, knižnica, pošta, dom smútku, športoviská, šatne pri futbalovom ihrisku, knižnica	– kultúrny dom, bankomat
Materiálne silné stránky	Materiálne slabé stránky
– inžinierske siete – plynofikovaná obec, čiastočne odkanalizovaná – potok v dedine – obecné pozemky k dispozícií pre bytovú výstavbu – nájomná bytovka – dostupné pozemky na výstavbu rodinných domov – katolícky kostol a fara – využívanie obecného rozhlasu – zariadenia podporujúce cestovný ruch – jazdecká škola, splav rieky Hron – čistička odpadových vôd	– nedokončená infraštruktúra, inžinierske siete – najmä kanalizácia, verejné osvetlenie v určitých oblastiach, – regulácia a údržba potoka, jeho znečistenie, ochrana pred povodňami, absencia zábradlia na určitých častiach – nedostatok mobiliáru – lavičky, odpadkové koše – stav obecných komunikácií a rigolov – nedostatok dostupných bytov – nedostatok zariadení cestovného ruchu – nevybudovaný informačný systém ulíc
Ekonomické silné stránky	Ekonomické slabé stránky
– stúpajúci počet obyvateľov a možnosti prílevu nových vďaka stavebným pozemkom – väčší prísun financií	– vysoká cena stavebných pozemkov – nestabilita financií – chýbajú drobné prevádzky, ktoré by umožnili zamestnať miestnych
Ostatné silné stránky	Ostatné slabé stránky
– služby pre občanov – obchody, pneuservis, stolárske dielne, kaderníctvo, roľnícke družstvo, vydávanie obedov a ich rozvoz – starostlivosť o odpad – uskladnenie, separovaný odpad – diaľnica (dopravný uzol) – bioplynové stanice – tradičný Beh oslobodenia – široké športové vyžitie – futbal, tenis, stolný tenis – prístup k tradíciám – Pomník SNP, evanjelická veža – vydávanie informačného letáka a propagácia	– nedostatok služieb pre občanov – vznik nelegálnych skládok, zneužívanie systému zberu odpadov, nedôsledná separácia – diaľnica (hluk, smog) – prechod kamiónov obcou – nedostatok kultúrnych podujatí – nedostatok ľudových tradícií – nie je divadlo ani kino (v minulosti boli)
Príležitosti	Ohrozenia
Plánovanie, manažment a kontrola	Plánovanie, manažment a kontrola
– prílev investorov, rozvoj existujúcich firiem – vznik nových pracovných príležitostí	– nejasné financovanie – nedostatok financií na realizáciu projektov

– využívanie Eurofondov a malých projektov – interaktívna práca s mládežou a občanmi, hľadanie lídrov a aktívnych občanov, práca s farou – zriadenie pozícií dôverníkov jednotlivých ulíc a pridelenie ulíc poslancom pre zvýšenie komunikácie s občanmi – obnova tradičných hodnôt vidieka – spolupráca s organizáciami pôsobiacimi na území obci	– Eurofondy a iné fondy – nepodporené projekty – vandalizmus – hospodárska kríza – apatia ľudí
Služby občanom	Služby občanom
– prílev obyvateľstva (aj mladého) – možnosť vytvárať rozhlasové relácie deťmi zo základnej školy a základnej umeleckej školy – rekonštrukcia domu smútku, obecného rozhlasu, zdravotného strediska, materskej školy – snaha o zriadenie bankomatu v obci – dokončenie verejnej kanalizácie – dobudovanie verejného osvetlenia a ciest – zrealizovanie projektu ochrany pred povodňami – nákup mobiliáru – opravy obecných komunikácií – vybudovanie informačného systému ulíc	– pomalý prílev občanov kvôli drahým cenám pozemkov – riziko poruchy verejného rozhlasu
Vzdelávanie	Vzdelávanie
– zlúčenie materskej školy a základnej školy – šetrenie verejných financií, uvoľnenie priestorov pre iné účely – spádovosť základnej školy – možnosť voľnočasových aktivít	– zlúčenie materskej školy a základnej školy – demografický vývoj – nedostatok detí – materiálno-technické vybavenie v školskej jedálni – materiálno-technické vybavenie školskej jedálne, materskej školy a základnej školy
Odpadové hospodárstvo a ochrana životného prostredia	Odpadové hospodárstvo a ochrana životného prostredia
– vybudovanie zberného dvora – zvýšiť množstvo separovaných komodít – Propagácia, environmentálna výchova a ekomotivácia – zriadenie kompostovísk – zveľaďovanie lesa a poľovného revíra	– doprava (hluk, smog) – environmentálne zaťaženie až devastácia prírody – znehodnocovanie pozemkov
Šport	Šport

– rozvoj športu a športových aktivít – súťaže dobrovoľného hasičského zboru a ich umiestňovanie sa na popredných miestach – posilňovňa v prírode – rozvoj športovísk	– otázna existencia posilňovne v priestoroch obecného úradu z dôvodu bezpečnosti – materiálno-technické vybavenie športovísk – zriaďovanie klziska v zimnom období
Kultúra	Kultúra
– interaktívna a spádová knižnica – rozvoj cestovného ruchu – obnova ľudových tradícií základnou umeleckou školou – možnosť riešenia otázky kultúrneho domu formou mobilných prevádzok, výstavba amfiteátra – rekonštrukcia Pomníka SNP – rozvoj turizmu, údržba chodníka k Čertovej skale, rozvoj cykloturizmu – rozvoj turizmu vďaka novému motorestu	– knižnice v mikroregióne Adela – materiálno-technické vybavenie pre podporu kultúrnych podujatí – absencia duchovného lídra – malý vodný zdroj energie - zánik zariadení cestovného ruchu na rieke Hron
Bývanie	Bývanie
– výstavba nových bytoviek – zvyšovanie kvality bývania – dostatok stavebných pozemkov v kontexte atraktívneho prostredia	– nedostatok bytovej výstavby, možnosti bytového bývania

1.9 FINANČNÁ ANALÝZA

V zmysle zákona č. 583/2004 o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov obec predkladá rozpočet ako aj záverečný účet.

Tab. č. 13: Plnenie rozpočtov obce v rokoch 2008 a 2013

V Eurách	2008		2013	
	Rozpočet	Plnenie	Rozpočet	Plnenie
Príjmy bežného rozpočtu	707.329,22	798.275,42	835.030,00	896.260,49
Príjmy kapitálového rozpočtu	3.319,39	45.076,01	0,00	13052,88
Príjmové finančné operácie	80.163,31	4.300,47	88435,00	24069,63
Výdaje bežného rozpočtu	244.074,89	236.783,84	349.473,00	326.628,35
Výdaje kapitálového rozpočtu	99.747,73	109.7950,03	70.000,00	38.953,05
Výdajové finančné operácie	17.592,77	17.535,00	18.435,00	18.433,61
Výdaje školských zariadení	494.670,00	494.670,90	541753,00	541753,44
Výsledok hospodárenia		+12841,26		+28691,54

Na finančné zabezpečenie realizácie aktivít navrhnutých v Programe hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Budča sa budú používať prostriedky zo štátneho rozpočtu vrátane finančných prostriedkov z rozpočtových kapitol ministerstiev, zo štátnych účelových fondov, z rozpočtov vyšších územných celkov, z rozpočtov obcí, z prostriedkov fyzických osôb, z prostriedkov právnických osôb, z úverov a príspevkov medzinárodných organizácií, z prostriedkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv o poskytnutí grantu uzatvorených medzi Slovenskou republikou a inými štátmi, z iných prostriedkov, ak to ustanoví osobitný predpis. Doplnkovým zdrojom finančného zabezpečenia podpory regionálneho rozvoja sú finančné prostriedky z fondov Európskej únie poskytované podľa osobitných predpisov.

2 STRATEGICKÁ ČASŤ

Strategická časť programu rozvoja plynule nadväzuje na analytickú časť. Podľa § 8 ods. 3 písm. b) zákona č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja program rozvoja obce pozostáva zo strategickej časti, ktorá obsahuje stratégiu rozvoja obce pri zohľadnení jej vnútorných špecifík a určí hlavné smery, priority a ciele rozvoja obce rešpektovaním princípov regionálnej politiky s cieľom dosiahnutia vyváženého udržateľného rozvoja územia.

Táto časť obsahuje najmä víziu územia, formuláciu a návrh stratégie, výber a popis strategických cieľov v jednotlivých politikách - oblastiach rozvoja.

2.1 VÍZIA ÚZEMIA

V zmysle aktualizovanej Národnej stratégie regionálneho rozvoja Slovenskej republiky sa očakáva, že regióny budú schopné efektívne využívať svoj vnútorný potenciál ako svoju konkurenčnú výhodu s cieľom zvyšovať kvalitu života obyvateľov a v rámci jednotlivých regiónov budú znižované vnútroregionálne rozdiely. Počas realizácie aktualizovanej Národnej stratégie regionálneho rozvoja SR bude pri plánovacích procesoch uplatňovaný integrovaný prístup orientovaný smerom k udržateľnému sociálnemu, ekonomickému, environmentálnemu a územnému rozvoju regiónov. Vízia regionálneho rozvoja predstavuje stav, ku ktorému má Slovensko za niekoľko rokov dospieť, vymedzuje rámec pre definovanie strategických cieľov a priorít na obdobie 2014 až 2020 s výhľadom do roku 2030, ako aj postupy na ich dosiahnutie. Vízia regionálneho rozvoja Slovenska je definovaná nasledovne: „Slovensko sa má stať krajinou s vysokou kvalitou života všetkých občanov. Každý región bude využívať svoje danosti v prospech svojho udržateľného hospodárskeho, sociálneho, environmentálneho a územného rozvoja a tým aj Slovenskej republiky, ako vyspelého, hospodársky, politicky a sociálne súdržného členského štátu Európskej únie.“

Stanovenie vízie predstavuje očakávaný stav, ktorý má obec Budča z dlhodobého hľadiska dosiahnuť. Vymedzuje rámec pre definovanie strategických cieľov a priorít na obdobie nasledujúcich rokov a postupov na ich dosiahnutie. Obec Budča má stanovenú víziu:

„Obec Budča bude v roku 2030 obec aktívnych ľudí s priateľským a ekologickým prostredím pre život, ktoré všestranným rozvojom a s využitím vnútorného potenciálu všetkých daností svojho územia zabezpečuje zvyšovanie kvality života všetkých svojich obyvateľov.“

2.2 STRATÉGIA ROZVOJA ÚZEMIA

V oblasti hospodárskeho a sociálneho rozvoja regiónov majú svoje nezastupiteľné postavenie obce, ako jedna z troch úrovní verejnej správy. Obce tvoria integrálnu súčasť regionálnej politiky a regionálneho rozvoja. Ekonomika obcí predstavuje významnú časť verejných financií. Obce zabezpečujú výkony a služby vo verejnom záujme v rámci originálnych kompetencií alebo preneseného výkonu štátnej správy. Strategický cieľ obce Budča na roky 2015-2025 s rešpektovaním strategických cieľov pre Banskobystrický samosprávny kraj je nasledovný: **„Strategickým cieľom rozvoja obce Budča na roky 2015-2025 je vytvorenie podmienok pre zvyšovanie kvality života obyvateľov obce Budča, konkurencieschopný hospodársky rozvoj a kvalitné životné prostredie s rešpektovaním strategických cieľov VÚC Banskobystrického samosprávneho kraja.“**

Cieľom strategickej časti je návrh takých prioritných oblastí a opatrení, ktoré budú viesť k dosiahnutiu strategického cieľa a teda následne naplneniu vízie obce rešpektujúc princípy regionálnej politiky. Prioritných oblastí a opatrení, ktoré sú priamo v kompetencii obce a tiež oblastí, ktoré nie sú priamo v kompetencii obce, ale obec ich v rámci svojich schopností a možností dokáže ovplyvniť (najmä pri využití princípu partnerstva). Definovanie stratégie rozvoja obce Budča nadväzuje na výsledky analýz, vychádza z poznania komplexného vnútorného prostredia, potrieb obyvateľov obce Budča. Do riešenia pomerne širokého spektra existujúcich rozvojových potrieb aktívne vstupujú viacerí aktéri (štát, miestna samospráva, súkromný sektor, mimovládne organizácie atď.) s rôznymi kompetenciami, záujmami a finančnými zdrojmi. Zároveň vychádza z predpokladu, že príslušné orgány verejnej správy na národnej a regionálnej úrovni zabezpečia koordinovaný prístup pri zabezpečení plánovaných zmien, ktorého dôležitým predpokladom je dobrá informovanosť kľúčových aktérov a ich spolupráca.

V rámci stratégie rozvoja obce v súlade s programovým rozpočtom obce, ktorý sa tvoril v období rokov 2010 – 2012, je stanovených 12 prioritných oblastí:

- Plánovanie, manažment, kontrola (činnosť obce a obecného úradu, rozvojové programy obce, členstvá obce v organizáciách)
- Služby občanom (evidencie obce, stavebná správa, matričná agenda, kultúrne vyžitie, starostlivosť o zdravotné stredisko, obecný rozhlas, cintorínske a pohrebné služby)
- Bezpečnosť (ochrana pred požiarmi, civilná ochrana)
- Prostredie pre život (verejné priestranstvá, verejná zeleň, verejné osvetlenie)
- Odpadové hospodárstvo (zber a odvoz odpadu, nakladanie s odpadovými vodami)
- Šport (futbalový štadión, tenisový kurt, viacúčelové ihrisko, podpora športových klubov a organizácií)
- Komunikácie (cesty, chodníky)
- Vzdelávanie (materská škola, základná umelecká škola, základná škola, školský klub, školská jedáleň, mobilita žiakov)
- Kultúra (knížnica a podujatia obce)
- Sociálne služby (jednorazové dávky, starostlivosť o seniorov, opatrovateľská služba, stravovanie dôchodcov, dotácie na podporu vzdelávania, aktivačné práce)
- Bývanie (starostlivosť o obecnú nájomnú bytovku)
- Rozvoj obcí (príprava projektov a projektovej dokumentácie a stavebných povolení)

2.3 STRATEGICKÉ CIELE V JEDNOTLIVÝCH OBLASTIACH ROZVOJA

Tab. č. 14: Strategické ciele jednotlivých prioritných oblastí

Prioritná oblasť	Opatrenie
PO1 Plánovanie, manažment a kontrola	O1 Obojstranný dialóg s občanmi
	O2 Úzka spolupráca s organizáciami pôsobiacimi v obci
PO2 Služby občanom	O1 Moderný a estetický dom smútku
	O2 Fungujúci obecný rozhlas
	O3 Ekologicky efektívne zdravotné stredisko
	O4 Ekologicky efektívna materská škola
PO3 Bezpečnosť	O1 Ochrana pred povodňami
PO4 Prostredie pre život	O2 Znižovanie negatívneho vplyvu na životné prostredie
	O3 Verejné služby pre novopristávaných občanov
	O4 Zvyšovanie kvality života na vidieku
	O5 Udržiavané cesty a chodníky
	O6 Prehľadná orientácia v obci
PO5 Odpadové hospodárstvo	O1 Zberný dvor
	O2 Efektívna separácia
	O3 Občan s environmentálnym zmýšľaním
	O4 Separácia a spracovanie biologicky rozložiteľného odpadu
PO6 Šport	O1 Reprezentujúce kluby
	O2 Športové vyžitie v prírode
	O3 Rozvoj športovísk
PO7 Komunikácie	O1 Revitalizácia chodníkov a verejných priestorov
PO8 Vzdelávanie	O1 Preferovaná školská jedáleň
	O2 Príjemné prostredie v materskej škole
	O3 Hygienické prostredie v základnej škole
PO9 Kultúra	O1 Interaktívna knižnica
	O2 Priestor pre kultúrne podujatia
	O3 Obnova ľudových tradícií
	O4 Zachovanie pamiatok
	O5 Rozvoj turizmu
	O6 Publikácia o obci
	O7 Vytvorenie tradície organizovaných podujatí
PO10 Sociálne služby	O1 Sociálne služby pre občanov
PO11 Bývanie	O1 Tvorba priestoru umožňujúceho prílev nového obyvateľstva
	O2 Zvyšovanie kvality bývania
PO12 Rozvoj obcí	O1 Podpora participácie medzi obcami a mestami a podnikateľmi

3 PROGRAMOVÁ ČASŤ

Programová časť programu rozvoja plynule nadväzuje na analytickú časť a strategickú časť. Podľa § 8 ods. 3 písm. c) zákona č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja program rozvoja obce pozostáva programová časť najmä zoznam opatrení a aktivít na zabezpečenie realizácie programu rozvoja obce.

Táto časť obsahuje najmä konkrétne opatrenia a projekty vrátane ich priradenia k jednotlivým cieľom a prioritám, súbor ukazovateľov výsledkov a dosahov vrátane východiskových a cieľových hodnôt.

3.1 OPATRENIA A PROJEKTY

Tab. č. 15: Projekty a aktivity jednotlivých opatrení

Prioritná oblasť	Opatrenie	Projekty / aktivity
PO1 Plánovanie, manažment a kontrola	O1 Obojstranný dialóg s občanmi	Pravidelné stretávanie poslancov obecného zastupiteľstva s občanmi
	O2 Úzka spolupráca s organizáciami pôsobiacimi v obci	Pravidelné stretávanie poslancov obecného zastupiteľstva alebo starostu obce s štatutárnymi orgánmi jednotlivých organizácií
PO2 Služby občanom	O1 Moderný a estetický dom smútku	Rekonštrukcia domu smútku
	O2 Fungujúci obecný rozhlas	Rekonštrukcia obecného rozhlasu
	O3 Ekologicky efektívne zdravotné stredisko	Oprava strechy a zateplenie budovy zdravotného strediska
	O4 Ekologicky efektívna materská škola	Rekonštrukcia a zateplenie budovy materskej školy
PO3 Bezpečnosť	O1 Ochrana pred povodňami	Realizácia opatrení ochraňujúcich občanov a ich majetok v blízkosti potoka
PO4 Prostredie pre život	O2 Znižovanie negatívneho vplyvu na životné prostredie	Dokončenie verejnej kanalizácie
	O3 Verejné služby pre novopristťahovaných občanov	Dobudovanie chýbajúcich inžinierskych sietí a verejného osvetlenia vo vybraných častiach obce
	O4 Zvyšovanie kvality života na vidieku	Nákup mobiliáru (lavičky, odpadkové koše...)
	O5 Udržiavané cesty a chodníky	Opravy a vybudovanie obecných komunikácií
	O6 Prehľadná orientácia v obci	Vybudovanie informačného systému ulíc
PO5 Odpadové hospodárstvo	O1 Zberný dvor	Vybudovanie zberného dvora a nákup materiálno-technického vybavenia
	O2 Efektívna separácia	Vlastné doseparovávajúce aktivačnými pracovníkmi
	O3 Občan s environmentálnym zmýšľaním	Propagovať dôležitosť nakladania s odpadmi environmentálnou výchovou, vytvoriť ekomotiváciu
	O4 Separácia a spracovanie biologicky rozložiteľného odpadu	Zvýšiť množstvo separovaných komodít
PO6 Šport	O1 Reprezentujúce kluby	Podpora účasti klubov na súťažiach
	O2 Športové vyžitie v prírode	Vybudovanie posilňovne v prírode
	O3 Rozvoj športovísk	Zabezpečiť údržbu a materiálno-technické vybavenie všetkých

		športovísk
PO7 Komunikácie	O1 Revitalizácia chodníkov a verejných priestorov	Dobudovanie chodníkov a verejných priestorov
PO8 Vzdelávanie	O1 Preferovaná školská jedáleň	Nákup materiálno-technického vybavenia a rekonštrukcia priestorov
	O2 Príjemné prostredie v materskej škole	Materiálno-technické vybavenie a nákup nábytku v materskej škole
	O3 Hygienické prostredie v základnej škole	Oprava hygienických zariadení v základnej škole
PO9 Kultúra	O1 Interaktívna knižnica	Podporovať všetky aktivity knižnice
	O2 Priestor pre kultúrne podujatia	Nákup krytého pódia pre potreby podujatí organizovaných obcou
		Vybudovanie kultúrneho domu
		Vybudovanie prírodného amfiteátra
	O3 Obnova ľudových tradícií	Organizácia podujatí s tematikou ľudových slávností
	O4 Zachovanie pamiatok	Rekonštrukcia Pomníka SNP
		Rekonštrukcia vojnových hrobov
	O5 Rozvoj turizmu	Údržba turistického chodníka k Čertovej skale
		Umiestňovanie propagačných materiálov do zariadení cestovného ruchu a zariadení určených pre služby občanom
		Vybudovanie nového cykloturistického chodníka a prepojenie existujúcich
PO10 Sociálne služby	O6 Publikácia o obci	Vydanie monografie o obci pri príležitosti výročia prvej písomnej zmienky o obci
	O7 Vytvorenie tradície organizovaných podujatí	Podpora organizovania cyklických podujatí
PO10 Sociálne služby	O1 Sociálne služby pre občanov	Zriadenie opatrovateľskej služby
PO11 Bývanie	O1 Tvorba priestoru umožňujúceho prírlev nového obyvateľstva	Výstavba novej nájomnej bytovky
	O2 Zvyšovanie kvality bývania	Výsadba zelene, tvorba estetického a funkčného prostredia
PO12 Rozvoj obcí	O1 Podpora participácie medzi obcami a mestami a podnikateľmi	Zapájanie sa do participatívnych organizácií (napr. Adela, MASK)

3.2 PROJEKTY A ICH MERATEĽNÉ UKAZOVATELE

Tab. č. 16: Strategické ciele jednotlivých prioritných oblastí s popisom

Prioritná oblasť	Opatrenie	Ukazovatele
PO1 Plánovanie, manažment a kontrola	O1 Obojstranný dialóg s občanmi	Počet stretnutí s občanmi
	O2 Úzka spolupráca s organizáciami pôsobiacimi v obci	Počet stretnutí so štatutárnymi orgánmi jednotlivých organizácií
PO2 Služby občanom	O1 Moderný a estetický dom smútku	Rekonštrukcia domu smútku (á/n)
	O2 Fungujúci obecný rozhlas	Počet vymenených súčastí obecného rozhlasu
	O3 Ekologicky efektívne zdravotné stredisko	Oprava strechy a zateplenie budovy zdravotného strediska (á/n)
	O4 Ekologicky efektívna materská škola	Rekonštrukcia a zateplenie budovy materskej školy (á/n)
PO3 Bezpečnosť	O1 Ochrana pred povodňami	Realizácia opatrení ochraňujúcich občanov a ich majetok v blízkosti potoka (á/n)
PO4 Prostredie pre život	O2 Znižovanie negatívneho vplyvu na životné prostredie	Počet domov pripojených k verejnej kanalizácii
	O3 Verejné služby pre novopristaňovaných občanov	Počet dobudovaných chýbajúcich inžinierskych sietí a verejného osvetlenia vo vybraných častiach obce (v m)
	O4 Zvyšovanie kvality života na vidieku	Počet doplnených mobiliárov (lavičky, odpadkové koše...)
	O5 Udržiavané cesty a chodníky	Počet opráv a vybudovaných obecných komunikácií (v m)
	O6 Prehľadná orientácia v obci	Počet osadených informačných tabúl
PO5 Odpadové hospodárstvo	O1 Zberný dvor	Vybudovanie zberného dvora a nákup materiálno-technického vybavenia (á/n)
	O2 Efektívna separácia	Zvýšiť množstvo separovaných komodít (v kg)
	O3 Občan s environmentálnym zmýšľaním	Počet výstupov v informačných kanáloch obce s témou nakladania s odpadmi a environmentálnou výchovou
	O4 Separácia a spracovanie biologicky rozložiteľného odpadu	Počet zriadených malých kompostovísk
PO6 Šport	O1 Reprezentujúce kluby	Počet podporených športových klubov v súťažiach
	O2 Športové vyžitie v prírode	Vybudovanie posilňovne v prírode (á/n)

	O3 Rozvoj športovísk	Počet dobudovaných prvkov športovísk
PO7 Komunikácie	O1 Revitalizácia chodníkov a verejných priestorov	Počet dobudovaných chodníkov a verejných priestorov (v m)
PO8 Vzdelávanie	O1 Preferovaná školská jedáleň	Nákup materiálo-technického vybavenia a rekonštrukcia priestorov
	O2 Príjemné prostredie v materskej škole	Materiálo-technické vybavenie a nákup nábytku v materskej škole
	O3 Hygienické prostredie v základnej škole	Oprava hygienických zariadení v základnej škole
PO9 Kultúra	O1 Interaktívna knižnica	Počet podujatí organizovaných knižnicou
	O2 Priestor pre kultúrne podujatia	Nákup krytého pódia (á/n)
		Výstavba kultúrneho domu (á/n)
		Vybudovanie prírodného amfiteátra (á/n)
	O3 Obnova ľudových tradícií	Počet organizovaných podujatí s tematikou ľudových slávností
	O4 Zachovanie pamiatok	Rekonštrukcia Pomníka SNP (á/n)
		Počet rekonštruovaných vojnových hrobov
	O5 Rozvoj turizmu	Údržba turistického chodníka k Čertovej skale (á/n)
		Počet vydaných publikácií propagujúcich turizmus v obci
		Vybudovanie nového cykloturistického chodníka a prepojenie existujúcich (á/n)
	O6 Publikácia o obci	Vydanie monografie o obci pri príležitosti výročia prvej písomnej zmienky o obci (á/n)
	O7 Vytvorenie tradície organizovaných podujatí	Počet cyklických podujatí organizovaných obcou
PO10 Sociálne služby	O1 Sociálne služby pre občanov	Počet občanov s pridelenou sociálnou službou
PO11 Bývanie	O1 Tvorba priestoru umožňujúceho prílev nového obyvateľstva	Výstavba novej nájomnej bytovky (á/n)
	O2 Zvyšovanie kvality bývania	Počet vysadenej zelene
PO12 Rozvoj obcí	O1 Podpora participácie medzi obcami a mestami a podnikateľmi	Počet zapojení do participantových organizácií (napr. Adela, MASK)

4 REALIZAČNÁ ČASŤ

Programová časť programu rozvoja plynule nadväzuje na analytickú, strategickú a programovú časť. Podľa § 8 ods. 3 písm. d) zákona č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja realizačná časť je zameraná na popis postupov inštitucionálneho zabezpečenia formou partnerstva a organizačné zabezpečenie realizácie programu rozvoja obce, systém monitorovania a hodnotenia plnenia programu rozvoja obce s ustanovením merateľných ukazovateľov, vecný a časový harmonogram realizácie programu rozvoja obce formou akčných plánov, a

Táto časť obsahuje popis úloh jednotlivých partnerov pri realizácii programu rozvoja, popis postupov inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia realizácie programu rozvoja, spôsob komunikácie, kooperácie a koordinácie, popis komunikačnej stratégie programu rozvoja k jednotlivým cieľovým skupinám, systém monitorovania a hodnotenia, akčný plán na daný rozpočtový rok s výhľadom na 2 roky a vecný a časový harmonogram realizácie jednotlivých opatrení a projektov.

4.1 PARTNERSTVO, INŠTITUCIONÁLNE A ORGANIZAČNÉ ZABEZPEČENIE

Tab. č. 17: Partnerstvá, inštitucionálne a organizačné zabezpečenia jednotlivých opatrení

PO	Opatrenie	Partnerstvo	Inštitucionálne zabezpečenie	Organizačné zabezpečenie
PO1	O1 Obojstranný dialóg s občanmi	-	-	Starosta, poslanci
	O2 Úzka spolupráca s organizáciami pôsobiacimi v obci	-	Červený kríž, Dobrovoľný hasičský zbor v Budči, Jednota Dôchodcov, Poľovnícke združenie „Stráže“ Budča – Turová – Kováčová, Urbárske spoločenstvo	Starosta, poslanci
PO2	O1 Moderný a estetický dom smútku	-	-	Starosta, správca cintorínu
	O2 Fungujúci obecný rozhlas	-	-	Starosta, úsek údržby
	O3 Ekologicky efektívne zdravotné stredisko	-	Lekári a ostatní nájomcovia zdravotného strediska	Starosta, úsek údržby
	O4 Ekologicky efektívna materská škola	-	Riaditeľstvo materskej školy	Starosta, úsek údržby
PO3	O1 Ochrana pred povodňami	-	-	Starosta, úsek údržby
PO4	O2 Znižovanie negatívneho vplyvu na životné prostredie	-	-	Starosta, úsek údržby
	O3 Verejné služby pre novopristáňovaných občanov	-	-	Starosta, úsek údržby
	O4 Zvyšovanie kvality života na vidieku	-	-	Starosta, úsek údržby
	O5 Udržiavané cesty a chodníky	-	-	Starosta, úsek údržby
	O6 Prehľadná orientácia v obci	-	-	Starosta, úsek údržby
	O1 Zberný dvor	-	-	Starosta, úsek údržby
PO5	O2 Efektívna separácia	-	-	Starosta, úsek odpadového hospodárstva

Program rozvoja obce Budča na obdobie rokov 2015-2025

	O3 Občan s environmentálnym zmýšľaním	-	Riaditeľstvo materskej školy, základnej školy	Starosta, úsek odpadového hospodárstva
	O4 Separácia a spracovanie biologicky rozložiteľného odpadu	-	-	Starosta, úsek odpadového hospodárstva, úsek údržby
PO6	O1 Reprezentujúce kluby	-	TJ Slovan Agrokomplex Tenisový oddiel, Dobrovoľný hasičský zbor v Budča	Starosta, poslanci
	O2 Športové vyžitie v prírode	-	-	Starosta, úsek údržby
	O3 Rozvoj športovísk	-	-	Starosta, úsek údržby
PO7	O1 Revitalizácia chodníkov a verejných priestorov	-	-	Starosta, úsek údržby
PO8	O1 Preferovaná školská jedáleň	-	Vedenie školskej jedálne	Starosta
	O2 Prijemné prostredie v materskej škole	-	Riaditeľstvo materskej školy	Starosta
	O3 Hygienické prostredie v základnej škole	-	Riaditeľstvo základnej školy	Starosta
PO9	O1 Interaktívna knižnica	-	Riaditeľstvo materskej školy, základnej školy	Vedenie knižnice
	O2 Priestor pre kultúrne podujatia	-	-	Starosta, úsek kultúry
		-	-	Starosta, úsek kultúry
		-	-	Starosta, úsek kultúry
	O3 Obnova ľudových tradícií	-	-	Starosta, úsek kultúry
	O4 Zachovanie pamiatok	-	-	Starosta, úsek údržby
		-	-	Starosta, úsek údržby
	O5 Rozvoj turizmu	-	Technická univerzita vo Zvolene	Starosta
		-	Miestne prevádzkarne	Starosta, úsek údržby
		-	Mesto Zvolen	Starosta, poslanci
	O6 Publikácia o obci	-	Pamätníci obce	Starosta, úsek kultúry
	O7 Vytvorenie tradície	-	-	Starosta, úsek kultúry

Program rozvoja obce Budča na obdobie rokov 2015-2025

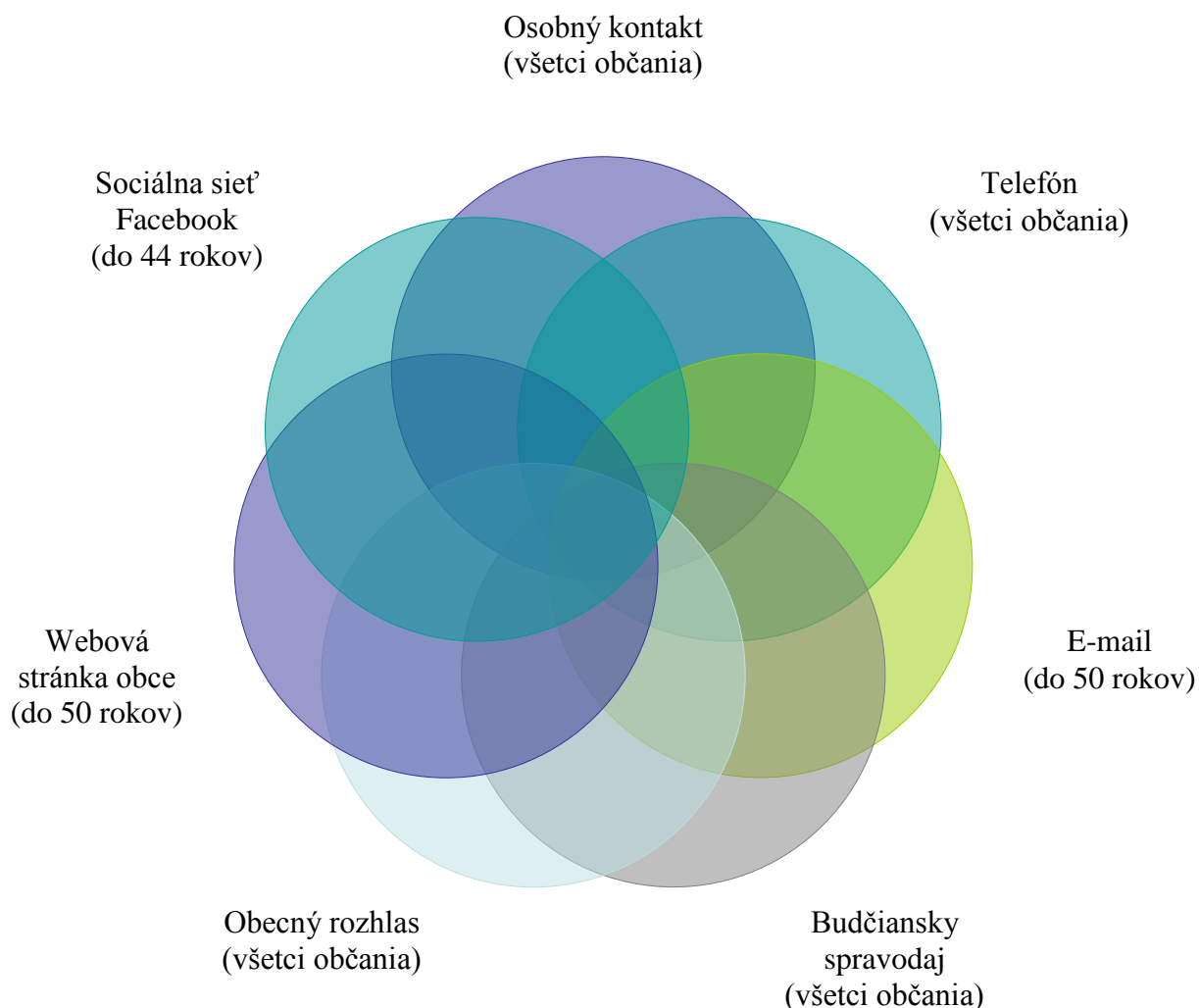
	organizovaných podujatí			
PO10	O1 Sociálne služby pre občanov	-	Mesto Zvolen	Starosta, úsek sociálnych služieb
PO11	O1 Tvorba priestoru umožňujúceho prírlev nového obyvateľstva	-	-	Starosta
	O2 Zvyšovanie kvality bývania	-	-	Starosta, úsek údržby
PO12	O1 Podpora participácie medzi obcami a mestami a podnikateľmi	ADELA - Kremnicko-štiavnické združenie, VSP H-D, MAS	-	Starosta

4.2 KOMUNIKAČNÁ STRATÉGIA

Komunikačná stratégia je realizovaná na dvoch úrovniach. Jednak na úrovni interného vyzrozumievania sa a komunikácie medzi organizačnými zložkami a organizáciami navzájom a komunikácia smerom k jednotlivým cieľovým skupinám. Interná komunikácia funguje koordinovane a kooperatívne smerom od starostu niekedy prostredníctvom sekretariátu jednotlivým útvarom obecného úradu, organizáciám pôsobiacim v obci a poslancom a naopak. Komunikácia sa realizuje prostredníctvom osobného kontaktu, telefonicky a najmä prostredníctvom e-mailov.

Občania získavajú informácie z nasledovných komunikačných kanálov, pričom jednotlivé komunikačné kanály sú preferované rôznymi cieľovými skupinami:

4.3 SYSTÉM MONITOROVANIA A HODNOTENIA

Monitorovanie a hodnotenie plnenia programu rozvoja obce budú uskutočňovať poslanci obecného zastupiteľstva a jeho komisie.

Doplnenie sa uskutoční formou vypracovania návrhu na doplnenie programu rozvoja, ktorý bude obsahovať konkrétne nové špecifické ciele, opatrenia, aktivity a úlohy. Návrh sa predloží na schválenie obecnému zastupiteľstvu. Ak doplnenie programu rozvoja bude spojené s možnosťou získať finančné prostriedky, alebo bude vyvolané inou nevyhnutnou potrebou, môže sa kvôli tomu tiež iniciovať mimoriadne zasadnutie obecného zastupiteľstva.

Merateľnými ukazovateľmi jeho plnenia sú ukazovatele splnenia, nesplnenia resp. čiastočného splnenia jednotlivých cieľov predpísanými aktivitami.

4.4 AKČNÝ PLÁN NA ROKY 2015 - 2017

Prioritnými opatreniami programu rozvoja obce Budča na roky 2015 - 2017 sú:

Tab. č. 18: Priority v rokoch 2015 - 2017

PO	Opatrenie	Termín realizácie	Predpokladaná výška nákladov	Predpokladané zdroje čerpania finančných prostriedkov
PO1	O2 Fungujúci obecný rozhlas	12/2016	50.000 Eur	Malé projekty, vlastné zdroje
	O3 Ekologicky efektívne zdravotné stredisko	12/2017	200.000 Eur	Ministerstvo financií so spolufinancovaním
	O4 Ekologicky efektívna materská škola	12/2017	153.000 Eur	Ministerstvo financií so spolufinancovaním
PO2	O2 Fungujúci obecný rozhlas	12/2016	50.000 Eur	Malé projekty, vlastné zdroje
	O3 Ekologicky efektívne zdravotné stredisko	12/2017	200.000 Eur	Ministerstvo financií so spolufinancovaním
	O4 Ekologicky efektívna materská škola	12/2017	153.000 Eur	Ministerstvo financií so spolufinancovaním
PO3	O1 Ochrana pred povodňami	12/2015	1.400.000 Eur	Regionálny operačný program so spolufinancovaním
PO4	O4 Zvyšovanie kvality života na vidieku	Priebežne	15.000 Eur	Banskobystrický samosprávny kraj so spolufinancovaním
PO5	O2 Efektívna separácia	priebežne	0 Eur	-
	O3 Občan s environmentálnym zmýšľaním	priebežne	0 Eur	-
	O2 Športové vyžitie v prírode	12/2016	5.000 Eur	Banskobystrický samosprávny kraj so spolufinancovaním
PO6	O2 Športové vyžitie v prírode	12/2016	5.000 Eur	Banskobystrický samosprávny kraj so spolufinancovaním
PO8	O2 Prijemné prostredie v materskej škole	12/2017	5.000 Eur	Banskobystrický samosprávny kraj so spolufinancovaním
	O3 Hygienické prostredie v základnej škole	12/2017	10.000 Eur	Vlastné zdroje
PO9	O2 Priestor pre kultúrne podujatia	12/2018	10.000 Eur	Banskobystrický samosprávny kraj so spolufinancovaním, Ministerstvo kultúry
	O3 Obnova ľudových tradícií	12/2015	1.000 Eur	Vlastné zdroje
	O4 Zachovanie pamiatok	12/2017	600 Eur	Ministerstvo vnútra SR

				so spolufinancovaním
		12/2016	400 Eur	Ministerstvo vnútra SR so spolufinancovaním
	O5 Rozvoj turizmu	12/2014	0 Eur	-
	O6 Publikácia o obci	12/2015	600 Eur	Malé projekty a granty, vlastné zdroje
	O7 Vytvorenie tradície organizovaných podujatí	12/2023	5.000 Eur	Vlastné zdroje, sponzori
PO10	O1 Sociálne služby pre občanov	12/2016	5.000 Eur	Vlastné zdroje
PO11	O2 Zvyšovanie kvality bývania	priebežne	0 Eur	-
PO12	O1 Podpora participácie medzi obcami a mestami a podnikateľmi	priebežne	0 Eur	-

4.5 ČASOVÝ HARMONOGRAM REALIZÁCIE

Časový harmonogram realizácie programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce sa bude možné realizovať len za predpokladu podpory z jednotlivých dotačných systémov a systémov podpôr. Niektoré investičné zámery nie je možné realizovať bez uvedených podporných systémov. Zároveň obec musí mať dostatočné finančné možnosti na spolufinancovanie rozvojových aktivít, čo závisí od výberu miestnych daní a príjmu z podielových daní. Pri väčšine prípadov plnenia cieľov jednotlivými aktivitami je nutné počítať s vyššou administratívnou záťažou a so záujmom verejnosti. V ideálnych podmienkach by sa rozvojové aktivity mali realizovať podľa nasledovného časového rozpisu:

Tab. č. 19: Časový harmonogram realizácie

PO	Opatrenie	Termín realizácie	Predpokladaná výška nákladov	Predpokladané zdroje čerpania finančných prostriedkov
PO1	O1 Obojstranný dialóg s občanmi	Priebežne	0 Eur	-
	O2 Úzka spolupráca s organizáciami pôsobiacimi v obci	Priebežne	0 Eur	-
PO2	O1 Moderný a estetický dom smútku	12/2018	20.000 Eur	Ministerstvo financií so spolufinancovaním
	O2 Fungujúci obecný rozhlas	12/2016	50.000 Eur	Malé projekty, vlastné zdroje
	O3 Ekologicky efektívne zdravotné stredisko	12/2017	200.000 Eur	Ministerstvo financií so spolufinancovaním
	O4 Ekologicky efektívna materská škola	12/2017	153.000 Eur	Ministerstvo financií so spolufinancovaním
PO3	O1 Ochrana pred povodňami	12/2015	1.400.000 Eur	Regionálny operačný program so spolufinancovaním
PO4	O2 Znižovanie negatívneho vplyvu na životné prostredie	12/2020	600.000 Eur	Environmentálny fond so spolufinancovaním
	O3 Verejné služby pre novopristahovaných občanov	12/2021	200.000 Eur	Ministerstvo financií so spolufinancovaním
	O4 Zvyšovanie kvality života na vidieku	Priebežne	15.000 Eur	Banskobystrický samosprávny kraj so spolufinancovaním
	O5 Udržiavané cesty a chodníky	Priebežne	500.000 Eur	Vlastné zdroje
	O6 Prehľadná orientácia v obci	12/2018	5.000 Eur	Banskobystrický samosprávny kraj so spolufinancovaním
	O1 Zberný dvor	12/2023	500.000 Eur	Regionálny operačný program so spolufinancovaním
PO5	O2 Efektívna separácia	priebežne	0 Eur	-

	O3 Občan s environmentálnym zmýšľaním	priebežne	0 Eur	-
	O4 Separácia a spracovanie biologicky rozložiteľného odpadu	12/2021	15.000 Eur	Environmentálny fond so spolufinancovaním
PO6	O1 Reprezentujúce kluby	12/2020	5.000 Eur	Vlastné zdroje
	O2 Športové vyžitie v prírode	12/2016	5.000 Eur	Banskobystrický samosprávny kraj so spolufinancovaním
	O3 Rozvoj športovísk	12/2023	5.000 Eur	Vlastné zdroje
PO7	O1 Revitalizácia chodníkov a verejných priestorov	12/2020	600.000 Eur	Regionálny operačný program so spolufinancovaním
PO8	O1 Preferovaná školská jedáleň	12/2020	25.000 Eur	Malé projekty, vlastné zdroje
	O2 Príjemné prostredie v materskej škole	12/2017	5.000 Eur	Banskobystrický samosprávny kraj so spolufinancovaním
	O3 Hygienické prostredie v základnej škole	12/2017	10.000 Eur	Vlastné zdroje
PO9	O1 Interaktívna knižnica	12/2023	2.000 Eur	Vlastné zdroje, Ministerstvo kultúry, Banskobystrický samosprávny kraj
	O2 Priestor pre kultúrne podujatia	12/2018	10.000 Eur	Banskobystrický samosprávny kraj so spolufinancovaním, Ministerstvo kultúry
		12/2023	400.000 Eur	Regionálny operačný program so spolufinancovaním
		12/2019	10.000 Eur	Malé projekty a granty, vlastné zdroje
	O3 Obnova ľudových tradícií	12/2015	1.000 Eur	Vlastné zdroje
	O4 Zachovanie pamiatok	12/2017	600 Eur	Ministerstvo vnútra SR so spolufinancovaním
		12/2016	400 Eur	Ministerstvo vnútra SR so spolufinancovaním
	O5 Rozvoj turizmu	12/2018	400 Eur	Malé projekty a granty, vlastné zdroje
		12/2014	0 Eur	-
		12/2021	1.000 Eur	Malé projekty a granty, vlastné zdroje
	O6 Publikácia o obci	12/2015	600 Eur	Malé projekty a granty, vlastné zdroje
	O7 Vytvorenie tradície	12/2023	5.000 Eur	Vlastné zdroje,

	organizovaných podujatí			sponzori
PO10	O1 Sociálne služby pre občanov	12/2016	5.000 Eur	Vlastné zdroje
PO11	O1 Tvorba priestoru umožňujúceho prílev nového obyvateľstva	12/2023	1.500.000 Eur	Štátny fond rozvoja bývania
	O2 Zvyšovanie kvality bývania	priebežne	0 Eur	-
PO12	O1 Podpora participácie medzi obcami a mestami a podnikateľmi	priebežne	0 Eur	-

5 ZÁVER

Plán rozvoja obce Budča je strategický strednodobý dokument, ktorý určuje víziu rozvoja obce, prioritné rozvojové oblasti a strategické ciele ich naplnenia. Tento dokument je základným východiskom pre spracovanie ďalších materiálov rozvoja jednotlivých oblastí života obce.

Významnou vlastnosťou programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja by mala byť životaschopnosť tohto dokumentu. Živý dokument znamená, že súčasné poznanie a rozvojové potreby nie sú poznaním a potrebami konečnými, a že v budúcnosti sa toto poznanie a potreby môžu a budú dopĺňať a meniť. Preto by program mal zabezpečiť, aby v ňom aj budúce myšlienky a projekty našli svoje uplatnenie. Zároveň je dôležité, aby obec zmenami v programe nezľavovala z najdôležitejších rozvojových princípov a hodnôt. To znamená, že obec by si dlhodobo mala udržiavať svoju víziu a strategické ciele a mala záujem o realizáciu takých zámerov, ktoré túto víziu a ciele podporujú.

Plán rozvoja obce Budča je otvoreným dokumentom, ktorý bude vyhodnocovaný a aktualizovaný na zasadnutiach obecného zastupiteľstva. Vedenie obce je povinné presadzovať doplnenie rozhodujúcich cieľov a opatrení do Programu rozvoja pri jeho aktualizácii.

Finančné vyčíslenie jednotlivých aktivít v Programe rozvoja obce Budča je iba orientačné. Pri schvaľovaní financovania jednotlivých úloh, vyplývajúcich z aktivít, sa bude prihliadať na ich dôležitosť a dopad na hospodársky a sociálny rozvoj obce. Viaceré úlohy sa môžu realizovať v rámci bežnej prevádzky obecného úradu, mnohé však vyžadujú náročnejšie finančné a personálne zdroje a spoluprácu s inými subjektmi.

Nevyhnutnou podmienkou „života programu rozvoja“ je administratívne zabezpečenie jeho realizácie. Realizácia vyžaduje pravidelnú systematickú prácu skupiny odborníkov, pracovníkov obecného úradu ako aj poslancov obecného zastupiteľstva. Jeho monitorovanie budú uskutočňovať komisie poslancov obecného zastupiteľstva v Budči a obecné zastupiteľstvo.

Doplnenie programu rozvoja sa uskutoční formou vypracovania Návrhu na doplnenie programu rozvoja, ktorý bude obsahovať konkrétne nové špecifické ciele, opatrenia, aktivity a úlohy. Návrh sa predloží na schválenie obecnému zastupiteľstvu. Ak doplnenie bude spojené s možnosťou získať finančné prostriedky, alebo bude vyvolané inou nevyhnutnou potrebou, môže sa kvôli tomu tiež iniciovať mimoriadne zasadnutie obecného zastupiteľstva.

Na závere ponúkame prehľad všetkých tabuľkových častí zo strategickej, programovej a realizačnej časti:

Tab. č. 20: Súhrnný výkaz prioritných oblastí

Prioritná oblasť	Opatrenie		Ukazovatele	Partnerstvo	Inštitucionálne zabezpečenie	Organizačné zabezpečenie	Termín realizácie	Predpokladaná výška nákladov	Predpokladané zdroje čerpania finančných prostriedkov
PO1 Plánovanie, manažment a kontrola	O1 Obojstranný dialóg s občanmi	Pravidelné stretávanie poslancov obecného zastupiteľstva s občanmi	Počet stretnutí s občanmi	-	-	Starosta, poslanci	Priebežne	0 Eur	-
	O2 Úzka spolupráca s organizáciami pôsobiacimi v obci	Pravidelné stretávanie poslancov obecného zastupiteľstva alebo starostu obce s štatutárnymi orgánmi jednotlivých organizácií	Počet stretnutí so štatutárnymi orgánmi jednotlivých organizácií	-	Červený kríž, Dobrovoľný hasičský zbor v Budči, Jednota Dôchodcov, Poľovnícke združenie „Stráže“ Budča – Turová – Kováčová, Urbárske spoločenstvo	Starosta, poslanci	Priebežne	0 Eur	-
PO2 Služby občanom	O1 Moderný a estetický dom smútku	Rekonštrukcia domu smútku	Rekonštrukcia domu smútku (á/n)	-	-	Starosta, správca cintorínu	12/2018	20.000 Eur	Ministerstvo financií so spolufinancovaním
	O2 Fungujúci obecný rozhlas	Rekonštrukcia obecného rozhlasu	Počet vymenených súčastí obecného rozhlasu	-	-	Starosta, úsek údržby	12/2016	50.000 Eur	Malé projekty, vlastné zdroje
	O3 Ekologicky efektívne zdravotné stredisko	Oprava strechy a zateplenie budovy zdravotného strediska	Oprava strechy a zateplenie budovy zdravotného strediska (á/n)	-	Lekári a ostatní nájomcovia zdravotného strediska	Starosta, úsek údržby	12/2017	200.000 Eur	Ministerstvo financií so spolufinancovaním
	O4 Ekologicky efektívna materská škola	Rekonštrukcia a zateplenie budovy materskej školy	Rekonštrukcia a zateplenie budovy materskej školy (á/n)	-	Riaditeľstvo materskej školy	Starosta, úsek údržby	12/2017	153.000 Eur	Ministerstvo financií so spolufinancovaním
PO3 Bezpečnosť	O1 Ochrana pred povodňami	Realizácia opatrení ochraňujúcich občanov a ich majetok v blízkosti potoka	Realizácia opatrení ochraňujúcich občanov a ich majetok v blízkosti potoka (á/n)	-	-	Starosta, úsek údržby	12/2015	1.400.000 Eur	Regionálny operačný program so spolufinancovaním
PO4 Prostredie pre život	O2 Znižovanie negatívneho vplyvu na životné prostredie	Dokončenie verejnej kanalizácie	Počet domov pripojených k verejnej kanalizácii	-	-	Starosta, úsek údržby	12/2020	600.000 Eur	Environmentálny fond so spolufinancovaním
	O3 Verejné služby pre novopristáňovaných občanov	Dobudovanie chýbajúcich inžinierskych sietí a verejného osvetlenia vo vybraných častiach obce	Počet dobudovaných chýbajúcich inžinierskych sietí a verejného osvetlenia vo vybraných častiach obce (v m)	-	-	Starosta, úsek údržby	12/2021	200.000 Eur	Ministerstvo financií so spolufinancovaním

	O4 Zvyšovanie kvality života na vidieku	Nákup mobiliáru (lavičky, odpadkové koše...)	Počet doplnených mobiliárov (lavičky, odpadkové koše...)	-	-	Starosta, úsek údržby	Priebežne	15.000 Eur	Banskobystrický samosprávny kraj so spolufinancovaním
	O5 Udržiavané cesty a chodníky	Opravy a vybudovanie obecných komunikácií	Počet opráv a vybudovaných obecných komunikácií (v m)	-	-	Starosta, úsek údržby	Priebežne	500.000 Eur	Vlastné zdroje
	O6 Prehľadná orientácia v obci	Vybudovanie informačného systému ulíc	Počet osadených informačných tabúl	-	-	Starosta, úsek údržby	12/2018	5.000 Eur	Banskobystrický samosprávny kraj so spolufinancovaním
PO5 Odpadové hospodárstvo	O1 Zberný dvor	Vybudovanie zberného dvora a nákup materiálo-technického vybavenia	Vybudovanie zberného dvora a nákup materiálo-technického vybavenia (á/n)	-	-	Starosta, úsek údržby	12/2023	500.000 Eur	Regionálny operačný program so spolufinancovaním
	O2 Efektívna separácia	Vlastné doseparovávajúce aktivačnými pracovníkmi	Zvýšiť množstvo separovaných komodít (v kg)	-	-	Starosta, úsek odpadového hospodárstva	priebežne	0 Eur	-
	O3 Občan s environmentálnym zmýšľaním	Propagovať dôležitosť nakladania s odpadmi environmentálnou výchovou, vytvoriť ekomotiváciu	Počet výstupov v informačných kanáloch obce s témou nakladania s odpadmi a environmentálnou výchovou	-	Riaditeľstvo materskej školy, základnej školy	Starosta, úsek odpadového hospodárstva	priebežne	0 Eur	-
	O4 Separácia a spracovanie biologicky rozložiteľného odpadu	Zvýšiť množstvo separovaných komodít	Počet zriadených malých kompostovísk	-	-	Starosta, úsek odpadového hospodárstva, úsek údržby	12/2021	15.000 Eur	Environmentálny fond so spolufinancovaním
PO6 Šport	O1 Reprezentujúce kluby	Podpora účasti klubov na súťažiach	Počet podporených športových klubov v súťažiach	-	TJ Slovan Agrokomplex Tenisový oddiel, Dobrovoľný hasičský zbor v Budča	Starosta, poslanci	12/2020	5.000 Eur	Vlastné zdroje
	O2 Športové vyžitie v prírode	Vybudovanie posilňovne v prírode	Vybudovanie posilňovne v prírode (á/n)	-	-	Starosta, úsek údržby	12/2016	5.000 Eur	Banskobystrický samosprávny kraj so spolufinancovaním
	O3 Rozvoj športovísk	Zabezpečiť údržbu a materiálo-technické vybavenie všetkých športovísk	Počet dobudovaných prvkov športovísk	-	-	Starosta, úsek údržby	12/2023	5.000 Eur	Vlastné zdroje
PO7 Komunikácie	O1 Revitalizácia chodníkov a verejných priestorov	Dobudovanie chodníkov a verejných priestorov	Počet dobudovaných chodníkov a verejných priestorov (v m)	-	-	Starosta, úsek údržby	12/2020	600.000 Eur	Regionálny operačný program so spolufinancovaním

PO8 Vzdelávanie	O1 Preferovaná školská jedáleň	Nákup materiálo-technického vybavenia a rekonštrukcia priestorov	Nákup materiálo-technického vybavenia a rekonštrukcia priestorov	-	Vedenie školskej jedálne	Starosta	12/2020	25.000 Eur	Malé projekty, vlastné zdroje
	O2 Príjemné prostredie v materskej škole	Materiálo-technické vybavenie a nákup nábytku v materskej škole	Materiálo-technické vybavenie a nákup nábytku v materskej škole	-	Riaditeľstvo materskej školy	Starosta	12/2017	5.000 Eur	Banskobystrický samosprávny kraj so spolufinancovaním
	O3 Hygienické prostredie v základnej škole	Oprava hygienických zariadení v základnej škole	Oprava hygienických zariadení v základnej škole	-	Riaditeľstvo základnej školy	Starosta	12/2017	10.000 Eur	Vlastné zdroje
PO9 Kultúra	O1 Interaktívna knižnica	Podporovať všetky aktivity knižnice	Počet podujatí organizovaných knižnicou	-	Riaditeľstvo materskej školy, základnej školy	Vedenie knižnice	12/2023	2.000 Eur	Vlastné zdroje, Ministerstvo kultúry, Banskobystrický samosprávny kraj
	O2 Priestor pre kultúrne podujatia	Nákup krytého pódia pre potreby podujatí organizovaných obcou	Nákup krytého pódia (á/n)	-	-	Starosta, úsek kultúry	12/2018	10.000 Eur	Banskobystrický samosprávny kraj so spolufinancovaním, Ministerstvo kultúry
		Vybudovanie kultúrneho domu	Výstavba kultúrneho domu (á/n)	-	-	Starosta, úsek kultúry	12/2023	400.000 Eur	Regionálny operačný program so spolufinancovaním
		Vybudovanie prírodného amfiteátra	Vybudovanie prírodného amfiteátra (á/n)	-	-	Starosta, úsek kultúry	12/2019	10.000 Eur	Malé projekty a granty, vlastné zdroje
	O3 Obnova ľudových tradícií	Organizácia podujatí s tematikou ľudových slávností	Počet organizovaných podujatí s tematikou ľudových slávností	-	-	Starosta, úsek kultúry	12/2015	1.000 Eur	Vlastné zdroje
	O4 Zachovanie pamiatok	Rekonštrukcia Pomníka SNP	Rekonštrukcia Pomníka SNP (á/n)	-	-	Starosta, úsek údržby	12/2017	600 Eur	Ministerstvo vnútra SR so spolufinancovaním
		Rekonštrukcia vojnových hrobov	Počet rekonštruovaných vojnových hrobov	-	-	Starosta, úsek údržby	12/2016	400 Eur	Ministerstvo vnútra SR so spolufinancovaním
		Údržba turistického chodníka k Čertovej skale	Údržba turistického chodníka k Čertovej skale (á/n)	-	Technická univerzita vo Zvolene	Starosta	12/2018	400 Eur	Malé projekty a granty, vlastné zdroje
		Umiestňovanie propagačných materiálov do zariadení cestovného ruchu a zariadení určených pre služby občanom	Počet vydaných publikácií propagujúcich turizmus v obci	-	Miestne prevádzkarne	Starosta, úsek údržby	12/2014	0 Eur	-
	O5 Rozvoj turizmu	Vybudovanie nového	Vybudovanie	-	Mesto Zvolen	Starosta, poslanci	12/2021	1.000 Eur	Malé projekty

		cykloturistického chodníka a prepojenie existujúcich	nového cykloturistického chodníka a prepojenie existujúcich (á/n)						a granty, vlastné zdroje
	O6 Publikácia o obci	Vydanie monografie o obci pri príležitosti výročia prvej písomnej zmienky o obci	Vydanie monografie o obci pri príležitosti výročia prvej písomnej zmienky o obci (á/n)	-	Pamätníci obce	Starosta, úsek kultúry	12/2015	600 Eur	Malé projekty a granty, vlastné zdroje
	O7 Vytvorenie tradície organizovaných podujatí	Podpora organizovania cyklických podujatí	Počet cyklických podujatí organizovaných obcou	-	-	Starosta, úsek kultúry	12/2023	5.000 Eur	Vlastné zdroje, sponzori
PO10 Sociálne služby	O1 Sociálne služby pre občanov	Zriadenie opatrovateľskej služby	Počet občanov s pridelenou sociálnou službou	-	Mesto Zvolen	Starosta, úsek sociálnych služieb	12/2016	5.000 Eur	Vlastné zdroje
PO11 Bývanie	O1 Tvorba priestoru umožňujúceho prílev nového obyvateľstva	Výstavba novej nájomnej bytovky	Výstavba novej nájomnej bytovky (á/n)	-	-	Starosta	12/2023	1.500.000 Eur	Štátny fond rozvoja bývania
	O2 Zvyšovanie kvality bývania	Výsadba zelene, tvorba estetického a funkčného prostredia	Počet vysadenej zelene	-	-	Starosta, úsek údržby	priebežne	0 Eur	-
PO12 Rozvoj obcí	O1 Podpora participácie medzi obcami a mestami a podnikateľmi	Zapájanie sa do participatívnych organizácií (napr. Adela, MASK)	Počet zapojení do participantových organizácií (napr. Adela, MASK)	ADELA - Kremnicko-štiavnické združenie, VSP H-D, MAS	-	Starosta	priebežne	0 Eur	-

6 POUŽITÉ ZDROJE

Stratégia Európa 2020	2020	európska	www.mindop.sk
Národná stratégia regionálneho rozvoja SR (NSRR)	2030	národná	www.mindop.sk
Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001- záväzná časť v znení KURS 2011	2030	národná	www.mindop.sk
Metodika na vypracovanie PHSR	2014-2020	národná	www.mindop.sk
Národná stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Slovenskej republike	2020	národná	www.vlada.gov.sk
Národná stratégia na ochranu detí pred násilím	2015	národná	www.vlada.gov.sk
Národná stratégia pre globálne vzdelávanie na obdobie rokov 2012-2016	2016	národná	www.statpedu.sk
Príručka na vypracovanie Programu hospodárskeho rozvoja obce s aplikáciou strategického environmentálneho hodnotenia	2015	národná	www.google.sk
Program hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho rozvoja BBSK 2007-2013	2013	regionálna	www.vucbb.sk
Územný plán VÚC BBSK a Územný plán VÚC BBSK - zmeny a doplnky 2014 (návrh)	2015	regionálna	www.vucbb.sk
Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií Banskobystrického samosprávneho kraja	2015	regionálna	www.vucbb.sk
Program odpadového hospodárstva Banskobystrického kraja	2015	regionálna	www.minv.sk
Správa o napĺňaní priorít a cieľov Národnej stratégie regionálneho rozvoja Banskobystrického kraja	2014	regionálna	www.mindop.sk
Štandardy minimálnej vybavenosti obcí	2011	regionálna	www.urbion.sk
Lokálna Agenda 21 Príručka pre samosprávy	2014	miestna	www.google.sk
Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Budča 2013-2023 a jeho vyhodnotenia	2015	miestna	www.budca.sk
Územno-plánovacia dokumentácia vrátane všetkých doplnkov k ÚPN – SÚ Budča	2015	miestna	www.budca.sk
Záverečný účet obce Budča za roky 2007-2014	2007-2012	miestna	www.budca.sk
Programový rozpočet za roky 2010-2012	2010-2012	miestna	www.budca.sk
Štatistické informácie, správy a hodnotenia z Ústredia práce, sociálnych vecí a rodý Slovenskej republiky	2005-2015	miestna	Interná evidencia
Štatistické informácie, správy a hodnotenia zo Štatistického úradu Slovenskej republiky	2005-2015	miestna	Interná evidencia
Štatistické informácie evidované na Obecnom úrade v Budči	2005-2015	miestna	Interná evidencia
Námety od občanov získané z dotazníkového prieskumu	2014	miestna	Interná evidencia
Námety od občanov získané z verejného prerokovania	2014	miestna	Interná evidencia
Dotazníkový prieskum	2014	miestna	www.doc.google.sk